Масса а мехкашкара пролетареш, цхьаьнакхета!

СЕРЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхечу Советан а, Министрийн Советан а орган

(«СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 150 (5100), | ЕРА, 16 декабрь 1971 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадуьйлу 1923 шера дуьйна

Пхе шера план — ханал хьалха

Кердача шера накъаболхаш

Чакхдолуш лаьтта кердача пятилетка хьалхара шу. Юртбахамна къахьегархошна итог ю шоашан баьчча балха. Советски районан Орджоникидзе цІерагІа йолча колхозан къахьегархой малагІча толамашца накъаболх кердача шера?

Ала деза, балха хьонхаман лакха да. ТІехьхоачашьйй пачхьалкхенга дуллан доккхара план. Йиллах бІаь центнер доххьа дезаш хиннача цхьа эзар центнер дулл деххьад. Пачхьалкхенна дулхха дІалуш хинна цхьа бежан хила 250 килограммал лоха гІа долал долаш.

ТІехьхоачашьйй доаккхал дедара шера план а. Пачхьа сайна шу чакхдоалаш болхаме планагІа 450 бежан хила дезаш хиннадале, хІанна 620 да уж. ХІара бІаь Іаттана тІехьара хьалкъостадир 92 Іаса.

Вокккха пайда ийцар колхозхоша лоаман дольгІенашка а. Низ кхоца беш къахьийгача бежа Іуша планагІа 450 грамм дезал тІаххетийта дезаш хиннача дийнахьи буси юкъара лаьрхІача 800 грамм дулл тІаххетийтар. ХІаьта бежа Іуша Салаев Сираждина, Зубиев Вилала, Дагиев ІалаудинI шоаш доажадаьча доахана хІаранена дийнахьи буси тІаххетийта дозал юкъара лаьрхІача цхьан килограммагІа дІа ца кхоачийташ дІадалахийташ. Дийнахьа меттел бийсанна а доажадора цар доттан. ХІаьта бийсан доажадо а ха ма деший. Цхьабакъда шу бежа Іуй балла стаж йоллха а. Дика хов царна малагІча хана, мишта, мичахь дуккагІа пайда баргболыш доажадо деза хьайбаш.

Шоашта хоар къонахчарна бокъзача безамца дІа а хьех.

Ихийтта гектар дІалоацаш тхьамика дийнадар укх шера колхозе. Дика хьийнъад из укх шера. Тхьамика леладераша хІара гектара тІара план 10 центнер йолча юкъера лаьрхІача 13 центнер чуденад из. ХІаьта боахане дикагІа болча тхьамика леладераша «Знак почета» орден лелача Т. Арсакаевас, Ж. Дибиевас, С. Сагиевас, П. Саламовас, Н. Мациевас хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача барайтта центнер тхьамика чуденад.

Хьалхаь баьча йоархІаман боахама хьахиниа пайда 180 эзар сом хилар, план 141 эзар сом долча. ХІаьта пачхьалкхенга тхьамика, кхыйола продукци дІаелча яз цифра 2 бІаь эзарга кхоачаргья. Волгалдакхкха доагІа хІадалахача шера боахама хьахиннача цІена пайда бІаь эзар сомгарга хиннилга.

Шоаш баьккхача толамах кхоачам хетош бац колхозан къахьегархой. ИйслагІча пятилетка план дикь шера кхоачашъе шоаш дешна дош толамца кхоачашдара. тІадоагІача шера йоаккхаргйолча юртбахама продукцена тешаме лард еллай хІанзе колхозхоша.

Ховш ма дарра, хьайбаш дебадара, царна дулл тІаххетийтара оттара хьалха эшар доаккъар да. ХІаьта укх шера, хьалхарча шерашка ца хиннача тайпара, дукха доаккъар Іалашдаьд колхозо. ПланагІа 2 988 тонн Іалашъе езача 3330 тонн йол Іалашъйь, цу тайпара планал совгІа кийчдаьд кхыдола доаккъараш а. БелгалдаккхагІа доагІа деррига доаккъар Іаи заманнахь хьайбаш чуссадальчча йоттигашка даттиага. Масала, СемаІашка жево Іа доаккхаргдолча метте арІашца дІаоттаьй 450 тонн йол. Май бутт тІакхаччалца хийнца жа кхаба тоъалболаш а да. Аспаханов Мухьамада кулгалдеча механизированни бригада баьб из болх.

ХІаьта лоамашка кулгалца йол хьонхаш къаьстта дика хьокхамаш даьхад Асуев Убайдулас, Арсаханов Джанхота, Сугаипов Солтмурада, Адуев Яхьяс, Исаев Хьамида, кхычар.

Ханал дукха хьалха тоалъбаьлар колхозхой хьайбай помещенеш а. Цул совгІа Іаьсанхен жа чулоаттадаран кхы а керда ши помещени а йир. Лоацца аьлча дезаш йайхачеи хьайбашна Іа даккхара деррига хьалаш вІаштІехьдаьхад колхозхоша. Вицбалаизар колхозан правлена хьайбаш леладераш а. Церна болх бара а салаІара а дика моттигаш вІаштІехьаьхай боахане.

Дика толамаш даьхар тІадоагІача шера чуэцаргйолча хьунаьла лард йолаш колхозо хьаш леладераша а. Удобренеш елха дика хьаьийаьча лаьтта агротехнически дикагІа болча хана лаьтта кондицни йола фу а тоссаш планал совгІа дІадийра гурахь дулл. Малдиев Рамзана кулгалдеча бригадерча механизаторашна Эвлиев Туписа, Мусаев Іимрана, Садинова Амада, Ахмадов Шудиене шин цІерагІа 10-тІа октябрь тІакхачаш чакхдаьккхар из беррига болх.

Ховлуш лаьтт Орджоникидзе цІерагІча колхозе чуйогІача йортий сибат. Укх шера ДІай юртара Нохч-Келой юрта кхачалца 10 километр никъ билла. Хьалха догІа дийлахача цхьанкха тайпара машен дІа-юха аха йиш йоацаш хиннадале, цІаьх малагІа хаоттам оттача а малагІа машен хийнца дІа-юха аха йиш йолаш да. ХІаьта укх пятилеткагІа дукха гІишлош, мишта, керда школа-берий бешамаш, керда пальтьаш хьадо лерхІ колхозхоша. Лоацца аьлча шоаш лаьрхІар, шоаш дешна дош, шоаш тІаийца декхараш кхоачашдара беррига низ дІабала кийча ба цу колхозан сий долла къахьегархой.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС СИХЪЯР ДУХЬА

ГРОЗНЕРЧА РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ, ИЗОБРЕТАТЕЛИЙ, ПРОИЗВОДСТВА НОВАТОРИЙ СОБРАНИ

Технологически процессаш дІахо эргайоахаш тоарра, къахьегама овсарле лаккхъара дахьъе лоархІаме дакъа кхоач рационализаторашкеи изобретателашкеи. Цар гІулакхий итогаш яр творчески хІамаш чІоагІагІа ялара паьъаш белгалдара парте Грозненски городской комитето ВОИР областной советаца цхьана собрание яьй. Цун балха юкъе дакъа лаьцар партийни организацей секретараша предприятей, общественни организацей кулгалхоша, профсоюзий комитетий председателаша, промышленноста, гІишлошъяра, транспорта, Іилма -тохкама институтий рационализатораши изобретателаши.

Собрани хьайийлар КПСС горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенько.

Рационализаторийи изобретателийи болх дІахо тоабара хьакъехьа доклад йир КПСС горкома секретара А. Я. Давыдова.

Прениешка къамаьл даьча Е. М. Брещенкое — Грозненски Іилма-тохкама института директора заместитела, дийцар къахьегама овсарле лаккхъергйолча резервай хьакъехьа, изобретенеши керда техники юкъехьахьара дамгъера института Іилмахой балха опыт хьайойлийтар, патентни болх бу кадраш кийчъяра уйла тІаахийтар.

Грозненски химически комбината № 132 йолча цеха начальника З. Х. Чингареева ма дарра дийцар рационализаторийи изобретателийи творчески гІуламхех, хІаьта миштта цар болх хадача дьал тІа оттабеш болча кхоачамбоацарех а.

ТІаьхьа доахкаргІдоле социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара рационализаторски фонд вІашагІйоллара дукха новатораша лоаттабеча къовсама хьакъехьа хоам бир Е. С. Горлова — Нохч-ГІалгІайн гІишлошъяра управлене механизаце управлене керттерча инженера.

Старогрозненски бурунтохара балхий управлене рационализацей изобретательствай дешнта волча инженера Е. П. Айрапетянца ше къамаьл деш къаьстта уйла тІаахийтар промышленноста доакъошта техникаш кийчъяра ВОИР областной советаш, юкъаьнцарча организацешта новкъостал дарех дешаштта.

«Терек» яхача мебельни фирма рационализатораша мишта болх бу а цу гІулакха юкъе инженерно- технически персонало малагІа дакъа лоац а дийцар Ю. Гольманцу предприяте фрезеровщика.

Городерча дикагІа болча новатораша грамоташ маьхара совгІаташ дийлар. Химически комбината, производственно - товарни контора, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски меххдаьтта чакхдоахача завода, Нохч - ГІалгІайн транспортни управлене, «Красный молот» завода, кхыча предприятей рационализацей изобретательствай доашта хетаьча выставкага теждар собрание дакъа лаьцараш.

Республика бІарча хьайийцача ИйслагІча пятилетке технически кердадараш юкъадаьхарах 52 миллион сомал кІезигагІа доацаш вхча доаккхаргдолаш шерра социалистически вхь йоаржара тІахьехаш Нохч - ГІалгІайн АССР беррига болхлошка, инженерно-технически балхаеш дерашка, гІулакхерча нахага кхайкараш дир собрание дакъа лаьцараша.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙН АССР БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БАЛХАШ ДЕРАШКА, ГІУЛАКХЕРЧА НАХАГА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

гор. Грозне къахьегархоша, беррига советски наха а санна, хьинаре дакъа лоац Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезда, КПСС ЦК ноябрьски Пленума, СССР Лаккхерча Совета кхоалагІча сесе исторически решенеш кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе.

Промышленноста, транспорта предприятешка, гІишлошъеча организацешка пачхьалкхенан планаш ханал хьалха кхоачашъяра тІеберзабьа цІенкаштта болх бу производства новатораша.

Вай республикерча дукха лараш болча рационализаторашеи изобретателашеи дІаяхача пятилетке 48,2 миллион сом аилад деррига халкъа юкъарча фонде, хІаьта из тІайийцача декхарол 10,2 миллион сом дуккагІа худ.

Цу фонда юкъе дикка дакъа лаьцад Нохч-ГІалгІайчен станица изобретателашеи рационализаторашеи. Дика къаьлег цар ийслагІча пятилетке а. Аллха укх шера хьалхарча нах бетта г. Грознерча новатораша юкъейихьай 5 миллион 212 эзари сома экономически эффект енна 4846 хьакъера предложени. Цхьабакъда, вхы а чІоагІагІа вай творчески кердадараш лакарга хьажаш я Дьале.

Рационализаторийи изобретателийи городской собрание дакъа доацаш долча оала дІахо а дош лу производстваш, къаьстта а гІоина деча, мужьаш тІадуттара - доассадаран транспортнин болхашта комплексни механизаци автоматизаци яра проблемаш кхестеш хьинаре болх бе. Керда машенаш, станокаш, прибораш, прогрессивнегІа йола технологически процессаш хьоагасидде, продукце дикал лаккъе, оборудовашш нрялеца изалеаш тешамегІеи йіахьагІча хана болх бергболаши кхийта, материалаш, доагар, электроэнерги, къахьегама ресурсаш кхоабош дІаухийтаргйола оаьхьаш лаха веза вай.

Нохч - ГІалгІайн АССР предприятей организацей беррига изобретателашеи рационализаторашеи, производства новатораши, творчески коллективаш, ВОИР советаш тІахьех оала республика бІарча хьайийлача ийслагІча пятилетке технически кердадараш юкъадальарах 52 миллион сомал кІезигагІа доацаш вхча доаккхар духьа шерра социалистически вхь йоаржара.

Боахамий кулгалхошка, профсоюзни кхача общественни организацешка, беррига болхлошка, инженерашка, техникашка, гІулакхерча нахага кхайк тхо изобретателий, рационализаторий, производства новаторий мугІараш ма могга дебадара, творчески гІуламхашта кагирхой найрра юкъеуьзара уж тІахьелаш. Долла хІама дешадаргдаш патентни болх тоабара, къаьсттачь литература тІера хьанийца изобретенеш дуккагІа юкъеккхахьара, Іилма - технически информацей боарии кІобара. Цул совгІа, предложенеш шоайхинахьа юкъехахьара, тематически планаш юрав техникаш юкъехахьара планаши уттаоран лаккхъарие лоаттабу общественно тІахьожам чІоагІбара, берната къахьегара ша деррига хьалаш новатораштта хилийтара.

Оала дІахкайкачу, Іилма - технически прогрес сихъяра, общественни производства эффективность даицъяра чаьлъаш рационализаторашеи изобретателашеи вхы а тІагІерттагІа лехаргдолгах а цу тайпара КПСС XXIV съезда Директиваша белгалдаь декхараш толаме кхоачашдара новкъостал дергдоагах а тхоаш дог тайна ийлар.

ТІайийцад г. Грозне изобретателий, рационализаторий, производства новаторий собрание.

ЦУНГАРА ХЬОКХАМ ИЙБУ

Слесарий бригадир Сафонов фу саг ва а, цох лаьнна дувцар а дийхар аз ремонтно-механически цеха начальникага Л. В. Гекега.

— Из оадий саг, товза мастер дика рационализатор ва аьлар цо.

Цунца болх бераша, аз чул оавзараша миттта дика тешал лу дувцна. Хьаьнанча къахьегамца дацорах цо шийна сий, Нов. Сафонова кулгалдеш йолча слесарий бригада ремонтни балхаш ду. ХІара бетта заданеш 145—150 процентал кІезигагІа кхоачашъеш бригада.

Кхы а дикагІа из воазар дукха аз бола оаш болча мастереска вахар со. Сона бІаргавайнача хина цхьа чоалхалича оттахлага хьоаклаш воаьйар Николай Павлович. Къамаьл даре тІера воц из. Даьсса хабар дувцаш ваьхьо ва йовзарех вац.

Николай Павлович кулгалша комбината цакий лелаш хьалаттерех ва. Ремесленни училище чакхьаьккхачула тІехьагІа 4, разряда слесарь волаш ремонтно-механически цехе болх бе волалу из. Ше хьаьхара къахьегам гІа болаккхаш иийна гІо дань деха начальник хинва Александров Алексей Ильич (хІанз пенсе тІа ва) вицдиннавац цо. Сафоновьа. Цул новкъосталца балха говзал воаьшша карагІаеъай, цо даьча хьакарах сайргІяврча школе дешъ а вагІаш 10 класс чакхьаьккхар. Творчески балхах цунн сакаьтІнадале а, шторо къалха цу гІа уйла чІоагІ а яь цунга звакхар а «къьоил хьехархов вар.

Творчески даьша къаьхьег Николай Павловича укх шера. Кхача а яь 21 рационализаторски предложени хьачуенкъай цо укх тІаххьарча алх бетта. Уж юрагаш пайдане а йолаш балха юкъэйилхьай. Производствена цар беш бола пайда 16 эзар сом да.

Дика производственни хьаларех терра общественна вахара а хьинаре дакъа лоац Сафонов Николай Павловича. Шийна хоадьа шийна дІавалл опыт дог тІая доаргаш дІалу цо къонахбаарагга новкъосташта. Цо хьийхачарех дукхагаьраш хІанз хьинаре къахьегаш ба, Шоай хьехархочул сий лакха лоаттаду вар. Царех цаІ ва Цалоев ИбрахІама Бахьаудин. Бригадира гІонча ва из. Болх баре тІера болча цох дикагІа волл слесарь лоарегІ. Къахьегамц а кхы мел долчунна а воа. Цалоева шийгара толача хьоакамо новкъостий тьийар дийну. Коммуниста Сафонова хьийха дог шийта хила а воагІа.

Цехаюча а заводеча а чІаг волча Сафонова сурт комбината сийлен Доска тІа доалл, Дукха сийлен грамоташ, кхыдола совгІаташ, Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхьерча Совета грамота енна цунна.

СУРТА ТІА: Н. К. Сафонов.

С. ХУГАЕВ,
химкомбината оператор.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХІАБУ

«Социалистическа вхь вІаштІехьйоаккхилга дІахо тоадарех» бола КПСС ЦК сецам хьал а лаьца пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам лоаттабеча Грозненски химически комбината дуккхача цехий коллективаша дог гІоздоахача къахьегама толамашца чакхдаьккхад ер шу. Ши хІара совгІа ха я тІадоагІача шера чотах З. Х. Чингареева керте латтача коллективаш арадаьнача цеха коллективо къахьега. ХІандоахьа шера планал совгІа цо арайийцад эзарлаш сомий мехал ешинтелен. Иштта дика къахьегаш ба В. Г. Кальной керте латтача цеха химикаш а. Айетон арайецара шера план 10-ча декабре кхоачашъй пар, хІаьта 12-ча декабре денз пятилетка шолагІча шера чотах фенол арайецан ба уж.

А. РОМАНОВА,
тха штата йоаца корреспондент.

КЪОНАЧА КХАЛНАЬХА ФОРУМ

Селхан эсарйй ЦІагІа хилар къонача кхалнаьха III республикански слет. Из хьайийллар ВЛКСМ обкома секретара П. Громова.

«КПСС XXIV съездо решенешка гІодла къонача кхалнаьха юкъе бу комсомольски организацей болх айбарах» доклад йир ВЛКСМ Нохч - ГІалгІайн обкома секретара Т. Махмудхаджиевас.

Прениешка къамаьлаш дир Г. Хоноловас — Науръски района Ленина цІерагІча колхозе хьайбаш леладечо, Т. Даурова, — республика Лаккхечарча Совета депутата, педиститута студентка, Т. Кургинова — СССР Лаккхеьарча Совета депутата, Грозненски химкомбината аппаратчицас, Х. М. Курумова — республика культура министра заместитела, Т. Масаева — «Гастроном» торга № 7 йолча тукана продавецо, С.-Х. А. Джамалдаева — Нохч-ГІалгІайн АССР прокурора гІончо, Р. Амбиева Гудермеса района № 3 йолча юкъерча школа хьехархочо, М. Алиханова — республика просвещение министра заместитела, кхычар.

Слета доагІалошца кхайкарал дир республика беррига къонача кхалнашка.

Къонача кхалнашка III слета балламе дагьа лоьхнеш хьанача КПСС обкома кхаанахе юкъе бе са балха отдела заведующие М. М. Мемашева а къамел дир цига.

Советски кепайоазув, радио, телевидени, массови информаце пропаганда ерригя средствай парте киз бола инструмент, общественни мене чІоагІа трибуна хиннай массаза а, иштта йолаш юаш я я.

Партелла халкъалла ленински васкетанита тешаме бола советски журналисташ массаза а лаьттаб, хІанз а латт коммунизм хьалъеча хьалхарча мІарга тІа. Шоай творчествоца хир хьинаре новкъостал ду къахьегархой коммунистически сакхетаеш инициативаш локкхъяра, керда тайпа сат хьалкхеюара. Советски публицисташ — парте XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тІехьара, халкъа боахам догІабоалабера ахе шера план толаме кхоачашъяра тІехьара хьинаре къовсамхой.

15-ча декабре Союзий Шин колонни зале хьайийллай СССР журналистий Союза кхоалагІа съезд. Цига дакъа лоацараша

ТВОРЧЕСКИ ХЬИНАР— ПАРТЕ, ХАЛКЪА ГІУЛАКХА

дуццаргда советски кепайоазоша, радиоша, телевидениеша, информацей пропаганда массови органашка хьалхашка латта декхараш, белгалберге парте XXIV съезда решенешка хьежжа дукха зоаран болча журналистий отрядо дІахо бе беза практически болх.

Іуйрийна 10 сахьат даьнна а. Колонни зал хьайийзар делегаташеи ерригача союзни республикашкара баьнача хьошашеи.

Кулгалду съезда органаш хорж — президиум, секретариат, ревизионни мандатни комиссеш.

Президиуме — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь П. Н. Демичев, КПСС Центральни ревизионни комиссе председатель Г. Ф. Сизов, КПСС ЦК отделий заведующеш С. П. Трапезников, В. Ф. Шауро, ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь Е. М. Тяжельников, КПСС ЦК пропаганда заведующе хьалхара заместитель А. Н. Яковлев, КПСС ЦК пропаганда отдела заведующе заместитель Г. Л. Смирнов, КПСС МГК секретарь В. Н. Ягодкин. Цигтаха ба СССР журналистий Союза правление секретараш, централь газетий журналийи керттера редактораш, СССР министраш, СССР пачхьалкхен комитетий председателаш, союзни республикай журналистий союзий кулгалхой.

ЧІоагІа дегаш гІоздамме а болаш гулбаьйнараша дІахьаьдь деттаа тІоараш а болаш съезда хьахорж президиуме хержар КПСС ЦК Политбюро.

Присутствовела дечо хьакхайкар съезде кулгал халкъашта юкъерча организаце (МОЖ) делегацеш, дуккхача социалистически цехкий журналистий Союза кулгалхой бахка хилар.

Делегаташеи хьошашеи тІоараш а детташ моаршал хаьттар МОЖ Генеральни секретарага Иржи Кубкуга, Болгаре, Венгре, ГДР, ДРВ, Къулбеьйн Вьетнама Республика, Куба, Монголе, Польша, Румыне, Чехословаке журналистий вицхалацна. СССР журналистий Союза правление балхах КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа долча советски журналистий декхарехи отчетни доклад йир Союза правление председателя М. В. Зимянина.

Съездо лаьрхІар СССР журналистий Союза Центральни ревизионни комиссе балхах йолча отчетага — докладчик И. К. Веселов.

Журналистий Союза Устав хийцача цхьадолча хувцамех доклад йир СССР журналистий Союза правление секретара Л. Н. Толкунова.

Докладаш чакхьаьннчул тІахьагІа журналистий Союза съезде прениеш йоалаеар.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

Шортта доаккъар а, лакха говзал йола нах а хилча чуоттадаьь хьайбаш кхоабача боахаме толамаш дика хургдолга кхетадеш ма дий. Уж хьалаш долаш да тха отделене.

Укх шера оаха чуоттадаь доргстадир 1760 бежани 5000 хьакхия. Царех лухкагІйола хьайбаш лелалеш яр Албаков Іумари Баракихоев Абукари керте латта гурташ. Гурташкара хьайбаш дІадийъадар группашта.

ВІаьсти хьатІаеча догІа ийшагІа дола а, кхона а хьайбаш доажаш дальгІенашка хьалдигар. Кхетадир оаха дальгІенашка хьайбаш леладар совхоза пайда луш гІулакх долга. Цхьа-дале кхом бу кийчдаьча доакъара, шоашагІадале цига кхаьбача хьайбашта тІаххетача дукха центнерга дІабола мах дикка лохлу.

Из дика хьахьокх тха скотникаша Льянов Вашат - Гирея Ахильгов Хьусейна Льянов Мирзаси даьхача толамаша. ПланагІа хийнахьи буси 500 грамм дозал тІаххетийта дезача из 800 — 850 граммага дІаккхоачаде вІаштІехьдаьлар цар. ХІаране доалаш бІаь килограмм мара доцаш хьалдига воахан юха цІадоаладеш кхо бІаь килограммал кІезигагІа дозал долаш дацар. Иштта дозал а долаш дукха дІачудениача хьайбах лу мах лаккхагІа ба, цулухьа тха отделенерча хьайбаш леладераша дукха пайда тІа а бера совхоза.

Пачхьалкхенга дулх доххара план отделене кхоачашъяь дикьа я. Укх деношка кхоачаш хургдолаш да хьалхашка оттадаь декхар а.

Хьайбашта сацна дика гІулакх деш лелаш хьахкарч а. Шера йола шоай заданеш а. декхараш а кхоачашдаь хьаккхарч леладераш а кІезига бац тха. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 54 шу хузача дента хьаккхарчашта дозал тІаххетийтара планаш тІехкхоачашъьярех ба Кононенко Мария, Лащенко Екатерина, Бурсарова Тамара Федотова Екатерина, Яковлева Лидия, кхыбараш.

Карара-кара тела цІе яьнинелаш, ахчан совгІаташ, сийлен грамоташ теларца, баркалаш ахарца укх шера массехказа белгалбаьб уж. Дийнахьи буси цхьа килограммага дІаккхоачаш хІара хьакхана дозал тІадеттадалийтад царех цхьабараша.

Къаьстта тоабелар тха болх «Социалистически вхь вІаштІехьйоаккхилга дІахо тоадарах» бола КПСС Центральни Комитета сецам арабаьнначул тІехьагІа. Из сецам хьал а лоацаш тха болхлошка, къаьст-къаьстача фермай, гуртий отделеней коллективаша шоайла вхь лаьцар. Цу гІулакхо тхона боккха пайда а белар. Йолаш мел йола тороначш гуча а йоахаш, уж балха юкъе а ихулаш цар къахьийталецаре вІаштІехьдаргдарий тха план ханал хьалха кхоачаш а, тІехкхоачаш а е?

Укх шера тха мел йолча фермашта юхе хьатІаоза латт дика гІожа доаккъар, хІаьта силос-м 1,5 шера тоъал еллай кІоагаш чу. Оахош йоакхо яьй оаха комбидоаккъар кхычахьара тІаккхадьа из дезаш боахаме Іалашдара. Из ба тха деррига хьайбаш дика а дерста а долаш Іангара даргхилараш бола тешам.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума а бархІалагІа хержача СССР Лаккхехьарча Совета кхоалагІча сесе а материалашка дегаш гІоздаьхача тха хьайбаш леладераша дош лу хьалха лаьрхІа хинначул а совгІа 20 тонн дулх пачхьалкхенга доха.

М.-Г. ЦЕЧОЕВ,
Малгобека района «Алханчуртский» совхоза кхоалагІча отделене управляющи.

МОСКОВСКИ ТIЕМА 30 ШУ ДИЗАРГА

ТIЕМА СИЙЛЕН РЕЛИКВЕШ

СССР ТIЕМА НИЗИЙ ЦЕНТРАЛЬНИ МУЗЕЕРА [illegible]

Москва, Советски Эскара урам, 2. Из адрес дика довза эзараш болча москвичаштен столица къьылбанатен. Укхаза я СССР Тiема Низий Центральни музей монументальни здани. Цуьн залашка массаза а дукха нах хул.

...Москха, берригачу пена шорала, фотопанорама я. Цо хьалхьош дIабахача тIеман шерашка Москвана карагIдаьннача дешал долча тIулахка хетальча залерча музей экспозицеш. Фотопанорама тIа—1971 шера 7 ноябрь, Москван Цiе майда. ТIом хиннача дерригача шерашка цкъа мара ца хилла эскара парад. Укхазара, Цiеча майдан тIара, юккъарчаI доаццаш Москвана юххе хиннача фронте дIахилар бIухойн командираш.

Цу хана Гитлера дерригачу хуленца хоашиш дIахьайкадир Москве Цiеча майданe хулдача котбаьккхарий параде хургва ю, аьнна. Цхьабакъда, хоаш маларра, Цiеча Эскаро моастагIа сонаварал сонгIа, цуьн херпа дiавизеш Москвана юххе. Йоха а йир.

Москван оборона зале хьалабаьхкарий эттара дукхагIа теркал тIабода лаьтта я сигала а советски бIухошта карагIдаьнна турпала гIулакх дуьцаш йолча реликвешта. Е'ада фашистски бомбардировщикаш йиса гаргаш. Цар дагабохийр столица сигал хиина бIайха тIом. Дагайох ххералургоаццаш хиннача летчика-истребителa Талалихин Викторa цIи. Из турпала летар моастагIчох, шиммий тIема яхоачаш дIабаьнначул тIехьагIа, цо бийсан моастагIчун самолета тIатехар шиш самолет. Дуцел тIа эттара хьалха дав хIаша дар из. Фашистски самолет лаьтта ожар. Талалихин парашютаца лаьтта вессар ве доаццаш. Бийсан тIом беш къонахчали турпалаш гойтарах Талалихин Викторa мехка эттара доккхагIдола сонгIат делар— Советски Союза Турпала цIи.

Цхьан стенца тIа Дальхен тIема 1-ча лагIан орден я. Из хиннай капитанa Иван Флеровa. Из цIи дика йоаз хIара советски сата. 1941 шера 14 июле эттара хьалхара тIом баьча цIи хезача «Катюшай» реактивни миномети батарея командир хиннар капитан Флеров. Цу советски герза низ байнар Москвана юххе гитлеровски бIехалаштa.

Москвана юххе хиннача тIема дерригачу дуненга дIахьаккхар советски халкъа цуьн, эскари эшаргдоаццаш хилар. Инарала Панфилова команда ен хиннача 316 стрелковни дивизе 28 бIухочоa карагIдаьйна дешал дола тIулакх легендаца дуьцаш да. МоастагIчуи 59 танкаца тIом беш панфиловцаша бийхкар царна столица тIабода некъ. Царна массанена а Советски Союза Турпала цIи еннай. Зале я Дубосеково яхача разъезде тIом беча юкъе зайна доаццаш хиннача П. К. Емцовна из цIи енна йола грамота. Укхаза да дешала альбома тIара доакха доаша сурт. Цу тIа ва политрук Клочков яхо шу долча шиш бIинтана Элеца. 28 турпалга-панфиловцага по аьнна «Йоккха я Росси, юха вала моттиг яц— тIехьашкахьа Москва я!» яха дешаш борригача мехка тIолла чаккхаьлар.

Дукха ха йоаццаш зала экспозиценга тIаккхийттар керда экспонат —Малхбузен фронта 43 арме разведчицай Синельникова Марий комсомольски билет. Доазол дехьарча меттай Московски [illegible]ститута хьалха хинна студентка Мария Калужски [illegible] Верговино яхача юрта фашисташ лаьцнар. Марияца хинна цхьалха йоI а. Цуьн тайпан цIи Пронина я. Подольски механически завода хьалха хинна болхло я [illegible]. Гестапо[illegible] набахта къиза Iазапаш лаьчул тIехьагIа 1942 шера 18 январе боабаьб уж топаш тоха. Царна топаш тохача [illegible] Мо[illegible]с Тереза цIерагIча Московски педагогически института студентка [illegible].

Музей залашка хIара кот массала боахах хьалхашка [illegible] гитлеровцашна [illegible] та лора[illegible] [illegible] пальх [illegible] турпалал гойта [illegible] документаци [illegible] я. масал[illegible] советски [illegible] Горшков[illegible] дешала [illegible] стопка. [illegible] Ефремов (Тульски область) дIалаьцача, Горшков[illegible] къайлагIара [illegible]. Цу чу цар чуийтар [illegible] 52 советски бIухо. Советски салтий [illegible] лабикьарашта [illegible] хургдолга хоаш[illegible], Горшков гIар дехала могар уж фашисташ дорабе. Из дешал дола граждански гIулакх карагIдаьдах Брянски фронта ТIема Совета [illegible] Горшкова[illegible] Любовашен [illegible] Цiеча Седкъа орденаш [illegible]. хIанта пу хана цхьайнё 13 [illegible] воккхаш 14 шу хиннача Сашин[illegible] [illegible] — «За [illegible]» яха медаль.

Дукха хьешаш латт [illegible] [illegible] музеерча [illegible] дIахьайта яда [illegible] хьа [illegible] гуттаза... [illegible] Доа[illegible] [illegible] деррига[illegible] фашисташ [illegible] юххе къиза эшабарах, СССР-а дукъал ди техача сацна сиха тIом бо оттаьв хинна гитлеровски план йохарах дуьца мотт ца дуьйтейша да. Б декабрь тIаккхоччаш — советски эскаре контрнаступлени йоалеча хана шоаш лаьтта хиннача 100 — 250 километр тIехьашка [illegible] чуи ударни группировкаш 38 немецки дивизи. [illegible] 11 [illegible].

[illegible] фотографи [illegible] тIа [illegible] [illegible] сиха тIехьашко [illegible] салтий. [illegible] цаьрна тара дола [illegible] бIаргадоврах [illegible] «[illegible]» гитлеровски эскар Москвана юххе эшадаьча «инаралаш пелалаш» йола шиф хьахиина тала а. «Инарал - пелалаш» яцар Московски тIеш тIа фашисташ бохабаьр, советски нах бар. Уж бар Талалихин, 28 панфиловцы, Зоя Космодемьянская, бIаьшзараш бола дар тIеш тIара дезтагIийна [illegible] санна йоаш, моастагIа эшадара шоай ша ниса да шиш бар. Москван обороне зала хIара экспонате дагайоаккхийта ди тIера уйла ю.

[illegible] ПОЧУТЕВА.
(АПН).

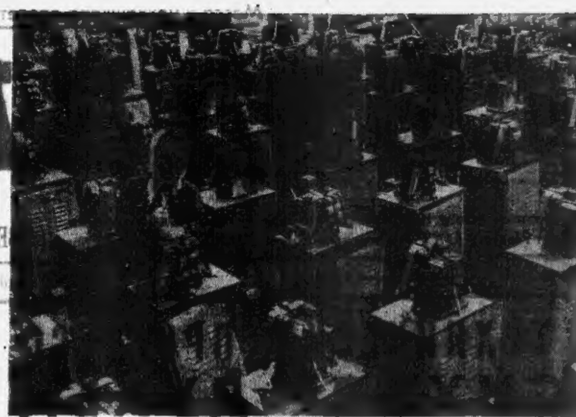

Свердловска область. Новоуткинск — [illegible] йоалла болхлой поселке а электросварочни машенийн агрегаташ завод. Аппаратий 30 тайпа дуьнен тIарча 40 мехка экспорте бода. Аккумуляторни плавстиканта плазменни сварка ю автоматаш кийчъе йоалешнай дукха ха йоаццаш «Искра» завода коллектива. Цу тайпара ших мехкан [illegible] дIакьайта кийчъя латт.

Сурта тIа: «Искра» яхача Новоуткински заводе дукха араяла йолаяь сварочни аппаратура вIашагIъеххаш латт. Хьалхакахьаръер — сборщица Л. А. Балабердина.

А. Граппова сурт.
ТАСС фотохроника.

Плян — ханал хьалха

Доккхий толамаш даьхад вIолагIча пятилетка хьалхерча шера Нажай-Юрта района юртбоахама къахьегамхоша. Кхоачашьдай цар укх шера юртбоахама продукци йохкара план: бахт дехкара план—104 процент, гаунургаш дохкара план—100 процент, тхьамка—104, бажадаарийн—127 процент.

Плянал совгIа йоакха кхар а болаш, тIедакховчанаьнай пачхалкхана хьайбай продукци йохкара план а. Масала, тха дохкара план—110 процент, дуках дохкара — 101 процент, фуш — 100,9 процент. Боккха теркам тIабахийтаб Нажай-Юрта къахьегамхоша тIадоагIача шера чуадаргболча хьункъана а. Колхозхоша, лоаццача, агротехнически дешагIа йолча хана удобренеш тайса лаьтта хьаьн а хьалакха кондица йола фу а тоскаш дIайийра гуртIъ юи юртбоахама культураш. Уж дIаера план 110 процент кхоачашйир цар, 103 процент кхоачашъяь эзба лаьтта акара план а.

Шортта довкъар а долаш дика тоаьвча помещенеш лаьт [illegible] цу социалистически района [illegible] хьайбаш а. ХIаьта укх шера хьа а яь эксплуатаце дIаеннай 2000 хьайбаина лаьргIа масеска перда помещени.

Уж толамаш доаккхаш района колхозхоша юкъе къаьстта дика къахьийтар А. Шериповa цIерагIча шайдова болхлоша. Юртбоахама продукци [illegible] из пачхьалкхенга йохкарах района колхозашта юкъе хьалхе социалистически яхье хьалхе [illegible] цар.

Х. МАГАМЕДОВ

ХОЗРАСЧЕТАХ БОАЛА ПАЙДА

Укх статья тIа са дуьца бола бо тха колхозе балха юкъе йоалаяьча боалаш расчетах. Цох колхоза, къахьегамхошта баьнначa а бувлача а пайдах. ХIаьта хозрасчете дуьш бода пайда дешагIа хьахьоккхара Лазарев Андрей Яковлевича жа Iуй бригадаш дуьцаргда аз.

Жа лелаечa балха шу 1 сентябре долалу. ДIадаьча шера цу ханаrа эшалача А. Я. Лазарева бригадe 699 жий бар. Производствени заданега диллача жаIуй доккхараьйна бар царна тIехьара 722 Iаьхарг хьакъоастабе, хIаране довал 26 килограмм а йоаш. ХIаьта массане довал 180 центнер хила едар. Цул совгIа хIара устагIаьна тIера юкъера хIачa 5,8 килограмм тха даккха деза.

Из берригa бода бажa бригадана хьошалаь алаш 4560 сом дар, цул совгIа сезонни болхлошта лаьрхIа 2250 сом. Сезонни болхлой лоархI сакмайшкаш, осеменаторкаш, жа доргараш, хьайбараш.

Производствага хIалолчох лоцшит укх тайпара оттальар. Дерригача доакъарах дIагIоргбола мах 6303 сом. цу дакъе концентрированни доакъарга — 1236 сом, моншача доакъарга — 3096 сом, силосага — 1890 сом. Цул совгIа 317 сом хьожадаьлар епенбарагаш, медхаш, эшаш йола инвентарь эцара. Берригa материально-ахчан затраташ 13429 сом хилийта лаьотIаьар.

Из дерригa оттадаьчул тIехьагIа белгалдаьккхар жаIушта хIара бетта тергeлa ахчан авансе продукцех хургIола расценкаш— уж шера тоафин фондага къелина титташ.

Колхоза планови отделе жа лелалеча боахама расчет лелаеш лаьрхIа экономист ва. Болхаш болча ехаь жа - товарни ферме дIайолхача материальни ахчан затраташта аналитически учет лелаш цо, хIара жаIуй бригада къаьстта а лелаеш. Цул совгIа цар сина продукци тоха, дIахайца лимиташ лертгIа лелалорга хьеж. Цу гIулакха тIара бригада лелаеш боахама - расчетни книжка а.

Шоай болх лертгIа хьабар бехкан толаш. ахчано материально стимулироваш хьалхьиннача кхообоаш дIахайтарах А. Я. Лазарева бригада коллектива IалашдIо дика толамаш даьхар. Укх гураь балха шоа тIаш еш гучадаьлар хIара бIаь жийна тIехьара раьгра лаьрхIача 151 Iаьхарг хьакъоастабаьнга, хIаране довал 29,5 килограмм а йолаш, цар массане довал 280 центнер хилар — планал совгIа 100 центнер. Пачхалкхента дIазена тха 47,5 центнер хилар. ХIаьта планал совгIа аьккхача продукцех, лимитах хьожалаьча 4560 сомах совгIа 1414 сом ахча йийтар бригада жаIуша.

Жа лелалеча балха шу чаккхаьлача аьча итогаш хьахьеккхар цу шера бригада аь ерригa материально - ахчан затраташ 13168 сом мара йоаццалга. Кхоаь ахча, материалаш 2526 сома маьла я.

Бекъдар аьлча сакмайшкаш дешна алапи лимитах лаьохIачул 727 сом дукхагIа хилар. Из а эттa кхетадуш а за [illegible] йолаш а да. ХIана аьлча хьахиина продукци лийрхIачул дукха дукхагIа хиннай, цул совгIа лимит оттадеча хана а гIалат доаккхаш ца хулий.

Шера жаIуй лехалеш дIадаха ахчан хьахиина продукци дIалархIача, тучабаьлар бригада коллектива аьккхача продукцех дIабаха мах. Цхьа центнер тха доаккхаш бригадe 166 сом 40 кепиг дIадахар, планага хьежача 185 сом 66 кепиг хила дезача. ХIаьта хIара тIаккхийттача дукха центнерага 18 сом 81 кепиг дIадахар — планал 11 сом кIезигагIа.

Бригада боахама еша продукци 4471 сома маьха я. ХIаьта продукци дикхарга дIадахар планал лохагIа хиларах бригада коллектива 1341 сом ахча хьежалур. Цул совгIа жаIушта дIабелар планал совгIа хьахиинначарех ахаш Iаьхаргаш — 162.

А. Я. Лазарева бригада балха опыто хьахьоех хозрасчет, аккордно-премиальни алапи балала балха юкъедоаланча, болхлой къахьегама оасарле лаьккхулга, цуьнца цхьан лохлу продукци йаккхарга дIадахар. Из гIулакх дIахо а дегIадоаладара йоакхо ю.

Н. КОЛПИКОВА.
Курчалой района Ленина цIерагIча колхоза экономист.

ХЬИНАР АЙДАЬ

Кердача пятилетка хьалхара шу дIадолалуш Грозненски райо на № 2 йолча бажадаарийн шурийн совхоза хьайбаш лелаераша дош делар пачхахьалкхенга шура йоккхара шера план ханал бутт хьалха кхоачашъе. Шолш лемача деша хьай а хилар совхоза къахьегамхой. 25 ноябре кхоачашйир цар пачхахьалкхенга шура йоккхара шера план.

2150 тонн шура хилар заготовительни пункташа дIакхаьчар. Шоай балха резерваш текка а текха доаркашен скотникашеи дош делар ер шу чеккдалелча пачхахьалкхента планал совгIа иаь а 180—200 тонн шура йохка.

— ХIана тха коллективо хьинари иаш кхолац шоаш дешна дош толамца кхоачашде, — боах шолагIча отделене управляюще ноI. Таусултанова.

Болталбаха беза дика къахьега доаркаш Шабазова, Ахаева, Таляева, Дадаева, Нурмагомаева. Баляа йоккха опыт йолаш ба уж.

Цхьацца йолча хана кхоачашбоацар а нийслу тха ферме. Ниттa, цхьан дийнахь фермера шура дIаоццача пункте дIакхьайта шура бIеха а аьнна юхайтар. Цу гIулакха бехке бола нах гуча а баьха царна ахчан штраф техар. Из кхоачамбоацар совхоза конторe берригa специалисташ а гулбаь дийцар. Ферма болхлоша дош делар дIако йодача хана ца ма гIалат кхы ца далийта.

Хьайбай продукци лакхъяна доккха новкъостал ду ферма къахьегамхошта юкъе яьржача социалистически къьо. Ферма хIара болхлочо ше къаьстта социалистически декхар тIаийцад. Цхьа юкъ дIаяьлча социалистически яхьа итог ю. Масала, хьайбаш лелалераша юкъе яьржача яхьа итог хIара итт ди чайхдоьлаш доаркашта хетадаьча дийнахь ю. Цига дуьц доаркаша, скотникаша даьхача толамех, баьна юкъе нийслуча кхоачамбоацарех, уж сихагIа юстардоккхергдола къаьш лех. ХIаьта социалистически яхье котало яьккхача доаркашта ахчан премеш тел. Дика вIашгIеьлляьккхад укхаза диесгIа йолча доаркай гоазал дIайоалийтара гIулакх а.

Хьайбаш лелалераша дийн толамаш даьхад хIанзле. Цхьабакъда хIана ферме йоккха шура лохлуш латт. Масала, 1 ноябре хьаьккар 5209 килограмм хиннача иттлагIча ноябре хьаьккар 4300 килограмм мара хилаьар. ХIаьта фу бахьан да шура цу тайпара лохьялар. Керттера бахьан — доахен кхабара оттаь рацион хийна хилар да. Лохлургъецийн шура нагахьa сакне яла дийнахь хьайбашта жоьк барлен ухьа килограмм ена ца лолча?

— «Фу бахьан долаш да из?»— аьнна хаттар дийца отделене управляюще аьлар:

— Аргунски шакара заводера кхухь оаха жом. Цхьабакъда хIанз завода автогрузчикаш а еха из доакъар шагарa хьада карагIдалац тха. Кхоана а лаьна хьоза доладургa тхо заводера жом. ХIаьта хIана хинна кхоачашбоацар кху ца хьлийтара, тIайоагIача хана юкъера лаьрхIача итт дийнахь тоъам хургболаш хьалхе Iалашдо къоржгаш тхо из доакъар.

Ер шу чаккдала дукха да йиса иц. Цудукъе совхоза хьайбаш лелалераша берригa теркам тIабахийта къахьегаш бе шоаш тIаийна керда декхар толамца кхоачашде гIерташ. ХIаьта из гIулакх лерттIа вIаштIехьдаккха ерригa торонаш йолаш а бе совхоза хьайбаш лелалераш. Вифа пайда эца беза царел.

Б. ШАКРИЕВ.

ПЯТИЛЕТКЕИ IИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕССИ

Яков ЖУКОВСКИЙ,
профессор, экономически Iилмой доктор.

СССР Лакхехьарча Совета ноябрьски сессе массова вахьа а воаш чIоагIдаьд 1971—1975 шерашка халкъа боахам дегIабоалабарах дола Закон.

Боккхача мехка вахара ерригa вагIош чулоацаш дола из Iалашдоаргдола пачхахьалкхен документ кийчдечи оттадечи даькъа доаццаш хиниб, социалистически обществе ниттa хила хьакъ долаш из хилара, миллионаш советски нах: болхлой и колхозой, Iилма, техника, культура дешелаш, теоретикаш, практикаш.

Сессе аьча СССР правительствана керта латтача Алексей Косыгина доклада тIа а депутаташа даьча къамаьлашка а Iалашдеча чIоагIа уьйла тIаьхийтар Iилма-технически революце тайп-тайпара аспекташта. Из ниттa хила доагIаш а да. Из хано хьалха даьккха аз XX бIаьшеране Iилма-технически революце хоадамболлаш йола воздействи ю дерригa аламаш экономически социальнон дегIаьхара лелама.

Iилма-технически революци социалистически а капиталистически а системашка хил йиш йолаш я. Цо хьалхарча а шоллагIча а общественни формацешкара, общественна пачхахьалкхен кулгалдеча классашкара дIадех уттa а доагIаш хьадхашка уттеш доле хIамаш.

Iилма-технически революце вай планета тIа ахаш йола шаьккха антагонистически общественни системаш цо дIадехараш теркалдацa дарг ца хилара хьалхешка оттань ца Iеш. Iилма-технически прогресса хьаш, кIоаргал, шорал бахьан долаш хьинаре хьоесаш лоаттабалза ярголача а кхоачаю.

СССР Лакхехьарча Совета яьча доклада тIа СССР Министрий Совета Председатель Алексей Косыгина белгалдаьккхар, вIоалагIча пхе шера материальни производство дегIайоаладаря плана кертe оттаяй КПСС XXIV съезда решенеш, аьнна.

Советски Союза Коммунистически парте — социалистически пачхьалкхен керттерча лостам тельчен низо — общественни производства ерригача Iилма-технически прогресс сихьара декхар оттадьа. Дукъаьл цу гIулакхо йиш хулийтаргда белгалъаь рубежаш 1975 шера яха. Царех цхьаьнерий цIераш йоахаргьа вай.

Мехка халкъа боахамерча ерригача керттерча фондий мах 1975 шера триллион совгIа хургба. Шера хьаьсха промышленни продукце боарам ахчаца лаьрхIача 500 миллиард сомага хIана кхачац аьнна дIакхоачаргба СССР-е йоаккхаш йола электроэнерги цхьа триллион киловатт-сахьатал тIеаьхьаргба; болат 150 миллион гаргa локхадергда; мехкаьттa дукха совгIа-шаьшагIа доаццаш 500 миллион тонн хургда; хьаеш йола цемент 125 миллион тоннага дIакхоачаргба. КIадаш 11 миллиард метрал дукхагIа арахоаргда, дIаьтa хьаеш бола хота гIирс 63 миллион пар хургба. НйслагIа пятилетка чаккхйоалаш дерригa чудакьош дола вахт 200 миллион тоннал тIехлала дезаш да; доаккхаш дола дуах 16 миллион тоннага дIакхоачаргда, шурa — 100 миллион тоннага.

Промышленни юртбоахамаш производства из ерригa IалашъмIте йоакха объем вIаштIехьаргйолаш а вIаштIехьаьла йиш йолаш а из Iилма-технически прогресс дикка дIахьалхашкахьа ца яхачеи цуьн ларда тIа советски нахьа къахьегама оасарле лакх ца йичеи.

МаIан малагIа да, технологически чулоацамаш социально-экономически тIехьален миштай Iилма-технически революце, дуьненнаш система экономически яхья хоадамбоалаш йола объект а хила дIа хIана эттай из?

Цуьн маIан — Iилма производствацa органически дувзар. Iилмах юкъерчал доаццаш бола производительни низ бар. Iилма цхьатарра, шерра, кIоаргга производствана юкъедахар массе меттел аламашa лелаьча гIулакхий ерригача сферачка хулаш да. Цо воздействи а еш лоаццача хана оалангара, дика хуэшмаш хул хIанзарча машинни производства лардашка, транспортни бувзамеи средствашка, энерги дукъиеллача хьастаихен методашкеи. Цул воздействиагIа хуьшамаш хул вахара общественни строе а клайметтел быте а. Керда, геттара доккхий хIамаш дIадех из производителагара: деккхер даь тIайожаь ерригыоакъара, юкъера, политехнически образовани, болхлочуйи инженерен профессиональни кийчо Iилмах знаеца йIахьай яр, физически хьакъьалеи хьетаи дола къа цхьана тардар.

Капитализма хьалашкa экономика Iилма-технически революце дIадехараша тарьmиза ца йолаш я монополистически буржуази. Капиталисташа производствана юкъедахь машенай автоматически системеи электрохимически технологии, специализаце кооперировани, комбинировани а концентраци а. Цар хьаь къаманш къамашна тIерен монополистически промышленни комплексаш а конгломераташ, продукце хIанзара эттара хердагIа йола поточни производство вIашагIйоала. Из доаккха хила капитализма дукьале латт социализм. Царна ларде уьл производства средствашта социалистически довлакье хилар, халкъа боахама централизованни пачхахьалкен планировани яр. Iилма-технически прогресс хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаерзаьли планагIеи чаккхбохилга. Уж совленаш гуш я ниттa общественни продукт дерригача халкъага дIайодаш а производство ерггIйоахаш толари къахьегамхой хьал-торо дIари дукьа пайла эшаш а хиларах, общественни отношеней демократизмах. Коммунистически партен пачхахьалкхен экономически политика Iилман лардех, социалистически мехкий экономически потенциалашта интеграци ярах. Уж дерригe дIамаш да СССР-е Iилма-технически революце дIадехараш кхоачашдара аьттув болашагIа дола хьалаш Iалашдераш а.

Советски Союзе, моллагIча социалистически мехка а санна Iилма-технически [illegible] дIахьараште вIалли тара а дац буржуази пачхахьалкхенашкa хьаяула социальни хIамаш. Iилма-технически революце темпаш сиххьлар геттара чIоагIа лоцийиккъерчал доаццаш хьашт доалаш вa советски саг, хIана вьтта я цуьн мехка материальни духовни рузкъаш хлевалдоахар а цу тайпара СССР хIара лелала, хIара дахаре сиха вахара [illegible] дагIогдахьара алланн ер а.

Социалистически революце Iилма-технически прогресса, белгалла аьлча, автоматизаце, комплексни механизаце, электрификаце, [illegible] [illegible] [illegible] уьйта дийна хиза маькъеи хьалаеи. Цхьабакъда, [illegible] йолаш нах [illegible] хил[illegible] Вошичеьв, СССР [illegible] болх беш хилара [illegible] тайпара Iаткъа йиш йолаш хила. хIана [illegible] лелабу, цу [illegible] пайда [illegible] [illegible] гама ресурсех.

Iилма-технически революце дIадехараш дерригача халкъо кхоачашдара цхьаккхаш методаш шоаш ма юрен къаьтен хьакьахкяй КПСС XXIV съезда решенеш ССР Союза Лакхехьарча Совета тIеххьарча сессе чIоагIдаьча, 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера плана хьакъехьарча Законе. НйслагIча пятилетке уж деххараш кхоачашдергда, эттара хьалха, капитальни вложеней эффективность лакхъяра, материальни, ахчан, къахьегама ресурсаш тIагулъяра, керда гIирсаш хьаладарa ханаш лоанъяра, хIаьта ниттa халкъа боахама дерригача доакъошка производствана реконструкци, модернизаце, механизаци, автоматизаци эра вIаьнай лотагIа. Халкъа боахама дерригe доакъош къахьегама керда чекалашка кийчдара низ бола материально - технически база йолаш бе Советски мохк. Укх пятилетке 1,6-ая дукхагIа хьаеш а къахьегама чекалаш. 28 эзар гаргa тайпа керда машенаш, механизмаш, аппараташ, приборaш хьадаргалуьца а 19 эзар совгIа хьее йолве а еза. ХIанзале а къаьстта уьла тIайохийт къахьегама чекалий технико-экономически характеристикаш тоаяра — цар балха оасарле лакхъяла, йола беча хана уж [illegible]г хилийтаро.

Социализмо капитализмица дIадеча экономически яхье результаташ укх гаштарча хана хоадамболлаш йолча даьяьe белгалъергба Советски Союзо общественни производства эффективность лакхъяларца, къахьегама оасарле тIа-тIа дукхагIа яьлара. Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш шерра юкъехьайзья лерда тIа, «Духхьал цу сферана тIадераду хIанз дуьнен бе-беча йоа система экономически яхье [illegible] даьдаь», аьнaр Алексей Николаевич Косыгина Лакхехьарча Совета тIеххьарча сессе.

Iилма-технически прогресс шийна ма метта хьаллоттай, эттара хьалха, советски халкъо.

СССР эттара йоккхагIйолча общественни органзаце — 93 миллион совгIа маIа нахи кхалнахи вIошашта чулоацаш йолча профессиональни союзашa массова вахьа а болаш хьадлоаш партен пачхахьалкхен политика, цуьнца цхьана Iилма-технически прогресса даьржа лелаер а. ХIанза советски къахьегамхочо ше болх беча меттe сихду Iилманеи техникаеи [illegible] производствана юкъехьолга. ХIанз чакхдоалаш латтача кIеналгIча пятилетка хьалхара шера пачхахьалкхен [illegible] 5 миллион сом [illegible] а продукци кхоачаргья мехкага. Къахьегама оасарле лакхъяра [illegible] советски [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Тоаьа [illegible] кхача даьке хьахурга из СССР-е Iилма - технически прогресса толамех.

Халкъа боахам дегIабоалабара вIеслагIча пхе шера план кхоачашъяра Iилма-технически прогресса ларда тIа халкъа вахара хьал тоадари дукъа лоаттабу кьоасаш СССР-е боахагIча къахьегамхой гIулакх а хинна дIаэттан. Цо йоахаa толамаша Iалашду СССР экономически оборони низ, дуьнен халкъашта юкъера цуьн позиции чIоагIъелга, лемарашца хоадча социализма мехкашкара СССР доттагIалли цхьаьна леладу гIулакхаш дегIадоалийта, сихду коммунизма материально-технически базe хьалъелга.

(АПН).

МОСКВА. ТIа-тIа дукхагIа медицинена юкъейоагIаш латт электроника, кибернетика, математика. Вай мехка эттара хьалхара медицински кибернетика лаборатори вIашагIъеллар 10 шу гаргга да хьалхагIа А. В. Вишневски цIерагIча хирурге Институте.

ХIанз болх бе йоалаийта кийчъеш я бIарча кибернетически комплекс — СССР АМН централизованни вычислительни центр.

Лорий из электронни гIонча хьаньй экспериментальни клинически отделе Институте. Цига оттаьй «М-222» яха электронни цифровой вычислительни машен.

СУРТА ТIА: А. В. Вишневски цIерагIча хирурге Института кибернетика лаборатори. Вычислительни машена чу хIачуоттае дийнеш кийчъеш я программист Н. А. Асташева, инженераш В. Петрушин А. Дорогов (аьрга-хьа).

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIув, 16 декабрь 1971 шу.

ДIА ХIАНА УХ МЕХАНИЗАТОРАШ

Iай кIеззита садакхха йиш йолаш хул механизаторащ, оал. Наьсарарча «Назрановский» совхоза мастерской заведующи Арапханов Хьасан укх деношка бIаргавейнар тешаргвац цу дешах. Цхьан метте соцалщ из, сагота ва. Из ца хулаш, цо па хоахкаш юрт яц районе.

Дукха ха яц из цу вай юкъача мастерскешка заведующелла вена. БIашкара мукъаьлнна тракторащ ноккара мозий санна хьаух мастерскешка. Къаг тоха, дарба де деза царна. ДIаьхача ахкаина лаьтта кIалтIадеттащ лийцна уж мехьеннай, низ кхоачабеннаб, мастерской воа Iоаш латт уж. Бакъда, уж хьачуэца, царна эгха а дика а «операцешта» е дошо кулгаш тоъац, кхыбола кхоачам бац. Запасной оагхалащ еха лоалахой болча яха волавеннав Хьасан. Лоалахой а бац цу гIулакха Iа яха бIаьхий. Дийнахьи буси наб ца яь а, хало ерригга шийбелаж тIа йилла а плакагIа, графикагIа йоагIа тракторащ тоаль араяхийта гIерт Хьасан. Укх йиъ-лагIча квартале йоагIача 25-пек Б хIанзехьа а тоаль араьяккхий. ХIаьта йисараш тоаль яха дукха хало тIаяхийта ца езарех я. ЦIена хиларца а хIаьта царна тIа болх баьраша Iупал дика дарца а дукха тиший-ыйнанц уж.

БоацаIи,ба совхозе цхьацца специалисташ. Йштта, эггара доарх Iамога йолча токарин цехе виъ саг хила воагIа. ЦаI вац цу чу хIанз. Дукха ха я из саца латта. Экажкъонгий-Юрта, СурхотIа, Назране хиннав Хьасан токара специальность йола саг лохаш. КоравагIац. Низ бола станокаш латташ я цхьаккха пайда ца луш. Цхьа чоалхане йоаца оагхал-м ремонт ец боахкача механизаторашта дIачу а бахе шоаш хьайора. Чоалхане яр эшаш хилча де хIама дац.

Обкатки яхаш цхьаькха цех я мастерскешка. Тоа а бань тракторащ дIаоттабе беза двигатель цу чу испытани [illegible] йиш яц. ДвигатIела болх мишта бу, малагIа гIалат да, ремонт мел тешаме яь хоам цу чу. Хьож аьлча а, хIанз-м из болх хьабе саг а воацаш латт из цех. Цхьа опытни слесарь эшар. КоравагIац.

Доацца аьлча арешашкар шоай тракторашта ремонт е хьауха механизаторащ боацаш, мастерскешка ца хаддаш хила везача тхьаьи шийтта совгIа сагах, тхьаьх цара вап мастерской коллективе. Воацараш — эггара чIоагIагIа эшаш бола кадрови болхлой, гоаза специалисташ ба.

Хетт аз мастерской бухгалтер волча Гайсанов Даудага:

— ХIана къеоннай цехаш дикача специалистех?

Дукхача шераш деша механизаторашта юкъе къахьегаш хьавоагIа Дауд, дика довз цунна кадраш дIауха такилгаш.

— Город Назрань шеру, дагIаух, керда предприятеш хьаллалу, хьабе болх шортта ба, — йоах Дауда. — ХIаьта тха мастерскеш а городе я. ГаьналагIа, гаргалта диллача болхлочоа бе яц тха мастерскешка воагIаш а, масала, «Электроинструмент» заводе водаш а...

ЦIенхаштта уйла тIаякийта езаш проблема я мастерскешта хьалхашка эттар. Бакълун Дауд. Дагадеххоча хана вIалла хам а боацаш дIавода мастерскера эггара хьона эшашагIа вола специалист. Лоалахе городе хьабе шортта болх корабоагIа цунна. ХIара шера дукхагIа Iоаш латт мастерскешка тракторащ, кхыйела техника, хьелл керда цехаш, чIоагIа материальни база. Цунга хьежжа дегIаеха езар наьха гонзал, опыт, коллектив. Укхаза юхмаччаьба ваи из гIулакх. Коллектив вIашагат, дика болхлой дIаух.

— Шоана кхычахьара хьагIабоалабе специалисташ боацаша хоаш да, ях ав. Кадраш, специалиш Iомабе а вIашагIтоха а хьалхебе а кхычехьара саг воагIаргвац шоана, шуга шоашта да цу гIулакха дIоагIа. МалагIча низаца, гоаьлца ергадаккха дерхI оаш гIулакх?

— Нагахьа санна, — йоахар мастерской дьаша, — тхоай цехаца къахьегаш боахкача наьха хьаштаи кхоачанде йиш йолаш тхо далара. Даужаргбар уж, хьа-дIахьабар, Iемалургбар. — Дукхьал шо оацача кIезигача алапел совгIа цу болхлочоа дIале гIулакх долаш дац тхо. Хьунарла ваха трактор яла йиш яц, кIанош дош воалаачоа гIо де торе яц. Тхога из хургьяр тхо тхоай хозрасчет а йолаш тхоай дахаш даларе. Бахача наьха, хIаьта тхоай болхлой заказаш кхоачанде йиш йолаш низ бац тха. ДIаьхача ахкана яьсса юсача цехашка бахача наха эша кIанаш хьа заказаш хьайдергдар.

Хьажа безар цу гIулакхага совхоза бухгалтераш, экономисташ. Нахал йоккха, низ бола эцене бувълыкхача найдане хургдар.

Дукха ха я бригадаштен мастерскештен юкъе гIулакхаш хоадам боллаш къоастаде деза. Кiст-кеста хул укх тайпара сурт. Мастерскешка ремонт а йийя кхашка дIаюг тракторащ. Юкъ-юкъе йоха а йохаш болх дIаболабаьб алалекьа соц царех цхьараш. «Во ремонт яьй мастерскешка аьло», — пIеаг Iочухьовх бригадера бараша.

— «Укхаза хьа а баьлла ремонт льраш шун шоай механизаторащ ба», — аьле хоей юха бохьийт мастерско болх бечар. Вохве лаха хила да. Иштта мастерскешкара бераши бригада кулгалхойи дIа-тьа гIерта бIаьйоппача ханда шей бахкаш из [illegible] а, трактор бригада воа дIа а оттайяй кулг а тоссе кхычахьа шайна болх лоха вода тракторист. БIаргтучара сиха гIа дIакидар дукъа мастерскешка дIаюгийт бригадера трактор. ТIаккха укх кIаьд из тоаь а цуна дIаьхьажа а ца хилац. ТIа-тIа [illegible] сеталаш хьа а йоахаш «аурт» а ец латташ хула нийь [illegible] трактор. Массехк шу доаллаш иштта лей [illegible] ларг санна [illegible] латташ. 7—8 я цу [illegible] бригадашкара хьа а йоалаль «хьайдагIа» совхоза бе [illegible] тракторащ. Тракторащ аьлча а, шIентдараш мара дисадац царех. ДIахьа йихьа яиа йоал дукха за йоаццаш кIезига ехай аьнна бIаргтучара дIалккха аьнна укхазе хьайоадаль № 39-76 йола «ДТ-75» а.

Кхы вIалла хIана доне а цу гIулакхо хьагойт, совхоза цу шиш подразделенешта юкъе (бригадаштен мастерскештен) шоай хIаман шо-шоаш даьй хургболаш, шоай цхьаина хIаман дхон бергболаш загал тоха а, буцьхха а евзига. Экономисташта дикагIа хоргда из мишта дича дикагIа хургда. Бакъда, техника сагла мелл, да воацаш лелаю оамал-м дIаякха еза.

Дукха подсобни производственни участкаш я мастерскеш чу а цар хоа а: вулканически, столяреи, техника юлла, вулканизацеиои, цIаста хIамаш тоаю цехаш, пилорама. Бакъда, мастерскешта, совхоза дукха пайда бIаац церех. ХIана аьлча цхьа да яц. Нагахьа санна мастерскеш хозрасчеть тIа яхача бахача наха, шоай болхлошта, кхыча организацешта, предприятешта хоачадя меьлах гIулакх до йиш яр Iай а аьлли а. Цигара доагIар а IотIатахача тоъал алапи хургдар совхоза токарий, дIа а ударгбацар. Цу гIулакха а уйла е йоагIар.

Бакъда, наьхоха болгадаьхача кхоачамбоацараша вертIа вIаштIехьбаккхийтац цигара болх, вIашагIйоллийтац боьзоина йола чIоагIа коллектив.

М. КАРАЕВ.

НАЬХА ТЕШАМ БОЛАРАЛ ДОККХАГIА КРАЗ ДАЦ

1966 шера [illegible] Урус-Мартановски райо[illegible] лор - эпидемиолог [illegible] беш ва ав. Са болча [illegible] стом — бахача наха [illegible] [illegible] [illegible], унахцIено [illegible] [illegible] чакхйоахийта. [illegible] санна инфекционни [illegible] [illegible] миштта моттиг найсъаьь, ер [illegible] дIало на даржийтаре [illegible] дахкаш кулаш дIададиккаре.

[illegible] на хилийта нарагIа[illegible] унахцIено хоралра предпри[illegible] учреждениешца, района [illegible] цхьана чIоагIо [illegible], унахцIено хоралра[illegible] мероприятеш [illegible].

[illegible] къахьегамхой [illegible] моттигерча Советашка [illegible] хилча юха а депутатийна [illegible] со, хIаьта унахцIено хоралра дешашта йолча массазарча комиссе председатель а. Тхо 6 саг, хIаьта цул совгIа, тхоай депутатски декхараш кхоачашдеча хана оаха вог гIортоага ец тхоай актив а я тха 21 саг юкъе а волаш. Тха комиссе членаш — уж ба производстве хьаьхха латтараш: Мадаева Саламат, Магомадова Румиса, Чулаева Хазбик — типографе болхло.

Бетта цкъаза заседани хул тха комиссе, оаха дуиц организационни дешаш, комиссе членаша шоай балдаз льаца ега отчеташка ладугI, квартальни планаш чIоагIъю, къахьегамхоша тийина жалобаши заявленеши юкъ. ПлангIа бу болх. УнахцIено хоралра участвашка дIабийнкъаб комиссе берригга членаш. Семинара хьехане комиссе членаш, актив гул а еш, уж балхах хлетабу.

Комиссе болх юрта Советий [illegible] йолча комиссейчунца цхьана тар а беш лелабу. Укх шера апрель бетта царех воржIенца семинар яьй оаха комиссе болх вIаштIехьбаккхара заседани яра методикаца. дарбан - профилактически учреждений болх [illegible] хьажара а исполкоме дуаца уттадергдола дешаш кийчдарь а. Болх беча хана а иштта тхоайла буоам ба тха. Веагалдаккха деза, къахьегамхой депутатий районни Совета исполкома берригача членаштен отделаштен массазарча комиссей хьинар айдара, авторитет лакхъяра, деша чIоагIдара царна боккха болх чакхбоахаш хилар. Исполкоме дIадола а даьд, тIа а дехк исполкома заседане дуаца дешаш кийдаьга, гIадехьа медицински [illegible] [illegible] [illegible] тайпа лелабаш заявленеш [illegible].

Массазарча комиссеша дакъа на лоацаши цар ковкъостал ца культурнегIа ярах хьалхе бацбенеб уж. ХIаьта дIаца агIо тIоеда а беш кIалбаха моттиг а йоацаш хьттаи хул пассажираш. Йоаккий платформай кIийлеваш, пенаш, иштта перилаш. ХIаьта...

...шерско - акушерски группай материально - технически база тоалара де доарех» дола дош.

УнахцIено хоралра дешашта йолча массазарча комиссе чIоагIгIа ковкъостал а деш Гехи-чу а, Урус - Мартана юкъерча шоалаша а хьайийлахай фельдшерско - акушерски пункташ. Райцентре а юртанца а вIашагIъехка берий консультацешкара кIигаш доаха картотекаш. Берий ясленгаш бериий комбинатан ремонт ега вIаштIехьдаьккхад. Бахача наха санитарни кхетам балара болх бу массазарча комиссе радиох, кинойоаленах, лекцеех пайда а эцаш. Тхоай хоралий участкашка оаха шоай хьинкаьа цIайоссийтадаш правительственни решенеш, семинарш, хьаьта болхаша дешаш. Комиссе хьинаре дакъа лаьц унахцIено хоралра чакхйоалача мероприятешка, районера наха бахача моттигаш цIенъярах хоаьвтоалран чIйхдоахача месячникашка, декадникашка Урус - Мартанера гIунгаш малагIча санитехнически хьалтIа я хайнал активе ковкъостална. Къахьегамхой жалобаши заявленеши кхестача наьна моттигашка къахьегамхоша хьехама болх бу. Лаим партийни, профсоюзни, комсомольски организацешца бувзам болаш бу шай болх комиссе.

Комиссе дикагIболча члений цIераш яха безам ба са. Из — Р. Мальсагова, С. Мадаева, Х. Чулаев, кхьбараш, хIаьта иштта [illegible] медицински болхлой [illegible]рова, [illegible] Дудаева, [illegible] А. Ж. Певсултанов.

У. [illegible].

[illegible] массазарча комиссе председатель.

БОЛХ—БIАРЧЧАЧА ШЕРА

Малх хьежаш йIайха ха яр. Плантацешка Iаи кийчо яра балхаш дар деш. Беша юкъаьш яр бульдозер, сом ца латташ йола гаьнаши гударгаши дIайоахаш. ДIаьхачарна метта дIайогIар хьона гаьнаш. Уж балхаш дераш бараш шоаш да. Шоай балхах чам бенна чуйнна доахкар уж. Юкъе а ца екхаш Iийра со, уж салаIа сайцача хана царца къамаьл деладелча. Iалам дезарий кружокера бераш дар уж.

№ 1 йолча школа - интерната дахалгIча классера Бенгиреев Руслани Иванова Ирени, № 21 йолча школера Балакирева Людеи Назаренко Олин. ТIаккха тхона хьатIаьлхар кхы шийгаш а. Уж бар цхьоалагIча интерпатера Давлетова Мариней Абаева Лизей — бархIалгIча класса дешархой. Цар дийцар беша бань а ца Iеш, станце доккхачо воа кхыча моттигашка а балхаш деш шоаш хиларах.

— Веккха бала ба укх кроликашцара бар, — йоах Руслана, — гой хьона тахан дийкха дIайха ди да! ХIанзалца Iаи багилчаш чу льхкай уж. Цар чу баьде а цергIата йоацаш а я. Цудухьа дийкха, дIайха даьхача долошка ахкакарча оагилгашка йоахк уж. ХIанз тIехь оаха царна юкераш моша хIамаши баьцадараши да.

— Кроликашта Iаи мел эшар Iалашдаьд оаха, — аьлар Маринас. Кроликашта дукхаеза сагала буц. Царна пайдане я из. Молхаш санна, Арара Iаиа кхоачамхилла дукха гулъаьй оаха из маьхера буц. Йокъаль, цIовнаш даь кхоалена кIал дIоттаьлй из. Кроликашта оаха Iоаьлй морковнаш, свекла, кабуц. Доакъар ца талхийтари, из тIера да дувлийтарга чIоагIа бIарг кхоаб оаха.

— Селхан тхоай оранжерее болх беш дар тхо, — къамаьла юкъеера Назаренко Оля. — Цигара тха фикус доккъаденнадар. Из дIа а даьккха, цунна метта гвоздика дIадегIар оаха. Цунна Iай а аьза тох. Оранжерее чу йIайха я, отоплени йиллай цу чу.

— Массанахьа йIайха хургъя тхаицига, — йоах Руслана — Шефаша капитальни ремонт яьй. Помещени тоаьй, газ йиллай, теплофикаце лини хьатIайоалаьй. ХIанз тхо кхерац чурча аквариумашкара цкъаьрий шелъа доаш.

Бераш юха а шоай болх бе деладелар. Со помещенешкара дешара классашка вахар. Цига а беш бар болх: классашка хургйолча занятешта кийчо еш дар бераш. Ахкан замалахьа горбарена шоаш гульъь материалаш хьахоржаш, къостаеш бар уж. Фу яр укхаза йоацаш! Гаьний, кIотаргий гIа, баьца цIовлгаш. зизаш, пIаний... Бакъда, геттара дукха яр молхай баьцаш.

Укхаза дезараш деш аьлдиче Ханукаева Любас аьлар:

— Молхай баьцаш къаьстта чIоагIа йоакхо еш лелаю оаха. Школьникаша аптекашта лаьрхIа хIара шера гулъю уж. Дерригача берашта ма йовзий уж баьцаш, оаха къаьстта цу гIулакха даьча каьхата тIормигашка ехка, царех духтIавоаккхаш дола йовзош тIа а долаш кхыча школашка дIаухийтаргья, цигарча дешархошта уж йовзийта. № 20 йолча, со деша яг1ача школе уж молхай баьцаши гербарешк хьа а гойташ ю ботаникан зоологеи урокаш...

Укхаза сана йира станце методиста Светлана Викторовна Сегела. Цо аьлар:

— Тха станце юннатий болх цIаккха соцаш бац, къаьстта тха зоологий бар. Цар кхоабача хIаьамашта хIара денна Iуллал на эший.

Тха кружковцаш бIарга ма байнабий хьона беша. ХIана бераш хохаш дIабувш да. Шефство лелаю оаха лоаллахарча берий беша. Хадданза моша хIамаш лоаттаю оаха царна. Оранжерея яьсса хургьяц тха. Тайп-тайпара баьцадараш дIадогIа лаьтта кийчдеш да тха цу чу. Из болх хIанзе а бе боза. Оаха дIайийнача баьцовгIашта эIийргаш техад. Удобрени тоха безам ба тха царна.

Светлана Викторовнайга аз хаьттар Iалам дезарий республиканский слете кийчъьча выставка баха хьежабий кружковцаш, аьлна.

— Хиннаб, — аьлар цо, — бакъда из выставка сов сиха дIаьккха раьза дац тхо. ЧIоагIа дика хургдар цу тайпарча выставке махулла дукхагIа дешархой ухалга вIаштIехьдоаккхаре, къаьстта городской школашкара барам. Дукха баьцовгIаш я царна ца йовзаш...

Хьона гуччa тайпара беррига кружковцаш керда ба. Шелал оттаме а классашка е езаргъя ванитеш. Цига Iомаергья юннатана бахка лерттера белгалокаш. ХIанз цу занятешка гойтара пособи кийчъеш да тхо.

В. АЛАЕВ.

«Красный молот» заводе хIара цехе иттаь болхлой ба дукхача хана денз шера план кхоачаш а аь тIадоагIача шера чотах къахьегаш. Царех ва № 7 йолча цеха токарь Копылов Юрий Григорьевич. Цхьа смена дIаяхийтац цо шай норма 200—220 процент кхоачаш ца еш. Цо кийчъю продукци цхьаккха саккат доацаш хул. Цудухьа технически отдела болхлой тIакъежам боацаш дIаяц и. Иштта къахьегаш Юрий Григорьевичо цхьа болхлошца — [illegible] хьалхарчарад коммунистически къахьегама ударник яхе сийлен цIи еннай.

Общественни балха тIа а хьа[illegible] парт[illegible] [illegible].

СУРТА ТIА: [illegible] кхоа[illegible] токарь Ю. Копылов.

И. Плиева сурт.

ШУ ЧАКХДОАЛАШ

МОСКВА. «Динамо» яхача заводо машенашъераша плана дукхагIа шера продукци арахецарех из дIаяхьийтарех хьанъехьа шоаш тIаийца декхараш шеха кхоачашдаьд. Задание совгIа заказчикашта дIаяхьийтай цаIи ахи миллион совгIа сом мах бола электрооборудовани, бытовой приборош.

Динамовцаша рапорт деннад «Сельхозтехника» заказех электрооборудовани дIаяхьийтара план ханал хьалха кхоачашъярах а.

ТАШ-КУМЫР (Киргизски ССР). Таш-Кумыра горнякаша шера плана тIеххьара тонн яьккхай. Из доьд «Северная» яхача шахта В. Долгова бригада. Шу доладенначa хана денз ийс бIаь совгIа эшелон кIор дIабаьхьийтаб—хьалха боаккхаш хинначул дукха а дукхагIа.

АМРОСИЕВКА (Донецки область). Цементни комбината коллективо задание совгIа 20 эзар тонн продукци еннай. Коллективо из толам боаккхача кIезига дакъа лаьцадиц новатораша. Масала, инженера В. Голубинчо хьалхе а лелаш рационализаторий группа хьайир ах автоматически устройство. Цунца массехк минута Iойоассаъ йиш хул 60 тонн цемент чуйола ваген.

НИЖНИЙ ТАГИЛ. Задание совгIа шоьззткъа эзар изделиш кийчъьай трикотажни фабрика коллективо. Предприятe ерригга цехаш баркъий керда моделаш арахеца йолавенай. Бораштен нхийнараштен йола 38 фасона трикотажни костюмаш арахеца йолаьй.

ИЙРЧА СУРТАШ

Шоай вахара хьал тоадара партен Советски правительствон денна еш йола йоакхо дика гуш ба Старопромысловски района мехкдаьттахой а бахе хая а.

Укх тIеххьарча шерашка районе хьалдаьд хий, газ, паровой отоплени, кхыдараш а долаш дола массехказа вIаштера даь итташ цIенош. Бахача наьха хьашташ кхоачашдарех керда цIенош хьалдарех балхаш хIанз сихдаь деш а да районе.

Халахете а цу дукхача дикача хIамашта юкъе цIаьхха мичара доал а ца ховш хьагучадоал мехкдаьттахошта цатоам беш дола кхоачамбоацар. Цу тайпара массехк масал доалладе безам ба са.

Нов. Чудаков управляющи вола спец. СМУ я старопромысловски шоссе шербеш. Нохч - ГIалгIай гIишлошъерча Управленена чуйолагIа из. Дукхьал укх шера шербаьб Катаяма яхача поселкерча тIаьгара «Электроприбор» заводага кхаччалца бола никъ. ХIаьта пассажирашта хьежаш латта, тIаховша, Iобовла аьттув болаш хилийтара хIама даьлац автобусий остановкашка. Вайна ховчча тайпара укхаза-м боккхий вах, бераш дола истий, иштта вахалдаш ма хулий.

Остановке IотIадаллача догIан хий вIаухаргдолаш цхьаккха хIама даьдац. Городе IочувоагIаш Иванова городокерча № 2 йолча автобуса тIара догIа а делхаш кIал тIаьда йолча хана Iовала венначоа-м ховргда цу гIулакха хьал. Цига автобуса тIаховшш Iовоалаши воле сиг акрабат лиза веза. М. Ф. Игнатов прораб волча гIишлошъераша IоаIаллала 5—6 лагIа а деш тоаьй на остановка. ХIаьта укхаза лелаш хало да езараш-м пассажираш ма бий. Кхы цхьаьха масал доаладергда лай. Иванова городокера никъ шербеш цхьацйолча моттигашкара хIанз сена латта догIац хий дIадахийтара турбаш яхка бицбеннаб уж. Хьаена шоашта кхе Iоехкачуд тIехьагIа. Из бахьан долаш догIа дийлхача къулбехьарча тротуара тIагIоала Iо-хьал баха йиш йолаш бец гIашлой.

Иштта кхы цхьаькха де белгалдаккха деза. Городок «Иванова», «Старый городок», «Нефтемайск» поселкашкарча машенаькъа остановкашка дукхача шорашка йолаш хиннай догIа делхаш е йIайхача хана поездаги дьежаш латтараш зIаи дIаотта аь тхсаленаш.

Уж машенаьъахоша дIаьхай. ХIаьта цига хьалъергъя яха культурнегIа араш хьалхе бацбенеб уж. ХIаьта дIаца агIо тIоеда а беш кIалбаха моттиг а йоацаш хьтташ хуж пассажираш. Йохаьй платформай кIийленаш, пенаш, иштта перилаш. ХIаьта хуц бала болаш е бац машенаькъа Грозненски отделене хургахой.

Пачхьалкхина, иштта бахача наха а чIоагIа зенех, ла кегиргдоаш ди укхазара цхьаькха а. Мехкдаьттахой, городоке гIоала дIаводачоа гургда уланашка йоахкача кранех пахаддеш Iоухе хий, лаьттара хьалъерауха пар. ХIаьта ЖКК начальник воа. Оферешчено цунах догIа аьча-м квартиросъемщикаша дIалургдар аьле вела а веле дIавода. Уж тайпа кхоачамбоацараш кхы дукха дуаца йиш яр Старопромысловски мехкдаьттахой городокера. Райисполкома, иштта района кхыча кулгалхоша уж хIамаш кIезигагIа хургдола гIулакх дича сона затаргахьа баьхъаьй хургдар.

А. КРАВЦОВ.

СовгIаташ дIаденнад

Творчески, дика къахьега кхош бола нугIарерой инженерно - технически болхлой кIезига бац «Нефтегазпромавтоматика» СНКБ опытни заводе. Рационализатораша кийча а деш балха юкъехувлача кердадараша производственни процессаш эргайовхаш тоаяраи экономически эффективность дегIаккхуларан доккха новкъостал ду.

Радиоваладчик ва Маринич Николай. Из болх беш ва электронно - монтажни участке. Шин товзалах лаьрххIа дешар дийна веце а, боккха опыти лакха говзаи я цуи. Творчество юкъе а кхухьаш къахьегача болхлочоа дика гIулакхаш карагIдувл. Укх шера массехк рационализаторски предложени еннай цо. Царех цхьаераш пайдане а йолаш балха юкъейиллаьй. 426 сом экономически эффективность йола «Нефтяник» яхача аппаратура субблокаш тоаяра стенд вIашагIъеллай нов. Мариничa дукха ха йоацаш. Творчески, дика болх барах укх шера ахчан совгIат деннад цунна.

Иштта завода мастера - наладчика Моребис Евгенен инженера-технолога Никитин Валерен «Нефтегазпромавтоматика» СНКБ лабораторе заведующеца Кириченко Михайлаца цхьана ПАТ «Нефтяник» яхача, кхыча аппаратура блокаш вIашагIъехкарен тоаярен стенд хьадир. Мехкдаьтта промыслай байхашта автоматизаци яра эша ПАТ «Нефтяник» яха аппаратура дукхдача блокех латт. ХьалхагIа из вIашагIйоллаш дукха ха йовра. ХIанз из болх сихагIа а бу, хIаьта шера 1345 сом кхо а ду.

Кхойтта шу совгIа ха я балха моттиг ца хуваш Грозненски № 3 йолча пассажирски автотранспортни предприяте такси водитель волаш Магомадов СайдIале къахьега.

Дика болх беш вола водитель эийра автобоахама кулгалхоша. Дика общественник, производственник вов. Магомадов КПСС членалла дIаийцар. Цу сийдолча цIеро дIадехар дукхагIа хилар кхета а деш кхы а шийн хьинар эйдаь къахьега вьалар из. Цудухьа цунна хьалхарчарна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар.

Массехк шу даьлча из хьокхир автобоахаме тIехьаосташ йолча шоллагIча бригаде. Дукха хьа яладехьа хьалха хиннача тара боацаш тоабир цо цун болх. Яьле хьалхара моттиг лела вилар из. Къаьстта дика къахьегама толамаш доах бригадерча водителаша пятилетка хьалхарча шера. ХIанзлехьа кхоачашьй цар шера задани.

Дика болх барал совгIа общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац бригада кулгалхочо. Халкъа тIахьожама группа председатели местнома ревизионни комиссе члени ва из. Уж декхараш цо массаза а дезаш цIена кхоачашду.

Иштта хьинаре къа а хьегаш цо доахача толамий лакха мах баьб. Массехк Сайдел грамота еннай цунна, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш баркал кхаш даь йоазош дукха да. ДIадахача шера цунна елар Ленински Юбилейни медаль, хIаьта дукхача шерашка аварии йоацаш болх барах еннa цхьоалагIча степена значок цо лелаю дукха ха я. Къахьегара тIера, шай новкъосташца безамех Iимерзен из хиларах массане а сий деш лоархIаши в из.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: такси водитель С. Магомадов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера цхьайтталгIча ноябре арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаар «Шийла хул — шура хургьяц» яха статья.

Из статья техкар «Лермонтовский» совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма коллективна собраньи. Статья тIа лувна кхоачамбоацараш долаш дилар. Доахан чулатта тиеен помещени статья тIа йийша кхьйола гIишлоши тоаль яьхай. Кхарашта кхизаш техад, ненашта кIор техай, натараш йоеъаьвай. Хьайбаш чулаттача помещенешкара нуахаш арайоахаши доакъар дулашш йола механизмаш тоа а ю хIанз болх беш я. ЦаI цара кхоачамбоацар дисадац дIа аз доаккхаш. Наг-нагахьа шура болх бац автопоилкашка. Еха цар ерригга кранаш кердачарна хувда лаархIад.

Л. ХАТАЕВ,

Ачхой-Мартана района юргбоахама управлене зоотехник.

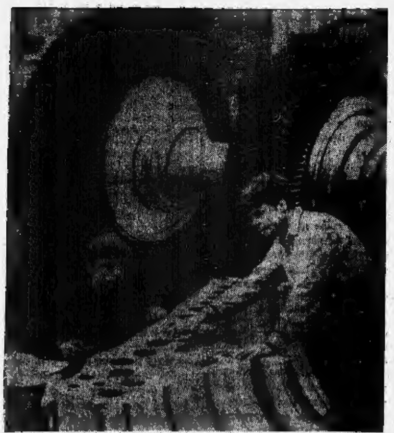

СВЕРДЛОВСК. Ворошилова цIерагIча Уральски турбомоторни заводан коллективо, кердачу пятилетки хьалхарчу шера декхарш кхочушдина а деш, эргIанаро ший тайнара 250 эзар киловатт низ болу теплофикационни турбина кийчъйи. Цу тайнара цхьа агрегат хIинцале а оттийна Москвехь, 260—300 эзар сиг валарча столица районашна серло, йовхо лур йолуш хийн тергта цо. Ухх дешнека заводан сборочни стенда тIа ух шоллагIча машенан оттамаш, Московски ТЭЦ-е юххьанцарчу турбинин лаллара моттиг кьаллоонкарчу цо.

СУРТА ТIА: Iанара турбина кийчъйарIйоллача участке ба слесареш Г. Суханов Н. Зенов.

А. ГРАХОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КОНСУРС КХАЙКАЯЬЙ

Нохч-ГIалгIайн АССР Министрийн Советерчу телевиденен радиовещанен комитето конкурс кхайкхийна КПСС XXIV съездан исторически решенеш кхочушъеш вай къахьегаме сата хетаме телерадиосценарий, очеркаш, вокальни произведенеш язъяра.

Къахьегам — дуьхьа дукхаллин хьост, хIара-балха моттиге къахьегаме оксалем беррийчо хьалхьа боьхана эффективности лакхъярга хьакхна мела кхачурдаш беррачча советски нахха хьал-тоьо. Из дерриге а къахьегама сатах тийнин да.

Из санна йоьа къахьегама сатбоккъуьш хьахьоккхара Нохч-ГIалгIайн Министрийн Советерчу телевиденен радиовещанен комитето конкурс кхайкхийн КПСС XXIV-чи съезда исторически решенеш кхочушъеш воле къахьегама сатхьахьоккхара йолу сценареш, очеркаш, вокальни произведенеш язъяра хетаяь.

Конкурсе дерхIар да вай къахьегамхочун дIахьалхе ваха уйла хилар хьахьоккхар, цо къахьегама оксарле лакхъяра, болалц материалаш кхоьрп лоьттабу кховсам гойтар.

ДикагIйолчу произведенешна ала оттаяьй е премеш.

Телевизионни радиои пьесаш:

хьалхара премй — 200 сом.;

шоллагIъир шиъ — хIораннне 120 сом.

Киноочерка сценарена:

хьалхарьир — 80 сом.;

шоллагIъир шиъ — хIораннне 40 сом.

Радиокомпозицина:

хьалхара премй — 70 сом.;

шоллагIъир шиъ — хIораннне 30 сом.

Иллн:

Хьаллара премй музыкана — 100 сом (текст язъярчуна — 50 сом).

ШоллагIйола ши премй музыкана — 70 сом. (текст язъярчуна — 40 сом.).

КонкурсагIа йола материалаш хьалйергья 1972 шеран 1-ча мартага кхаччалца. Уж хьалдийта еза ухх адрессагIа: Грозный, радио цIа, «конкурсе». Материалаш хьакхахьийта цхьа конверта чу а ахна, цу тIа хила еза тайпан цIе, ший цIе, дай цIа, вахаш волу адрес.

И. МАГОМЕДОВ,
радиовещане корр. сета заведующий.

КЕРДАДАР — ВАХАРЕ

МалгIабика районан къахьегамхой вахаре дIа тIехьа дукхагIа юкъедоагIа керда цIейш, традицеш.

Орджоникидзе цIерагIча, Чкалова цIерагIча клубашка торжественно чакхдоах сиг йоаллармаьре ахар, даьча берашта регистраци елга, предприятешка къахьегама ветеранаш пенсе йоаззача боккъонагIа салаIа невсе бохийталга, кагий нах Советски Эскаре гIулакх де вахьбоахилга. Культура цIенопка комсомольски хьисаме сейт йоаллачар сийна той ду, сиг йоалаль 25 шу, 50 шу дахар дезду.

Уж дерриге а керда юкъедоаладаль гIулакхаш ши-шегIа делаш дац. Цу гIулакхьа горсовета исполкоме вIашагIъеллай 15 сиг юкъеоагIа совет. Уж секцешка дIа-хьа, якйсбаь ба.

Эттара а дикагIа, хадданза болх беш я эттара хьалхара паспорт дIадалара хетаяь мероприятен чакхйоаха секци. Цу секцена кулгалдеш я паспортни стола начальник, милице йоакххагIйола лейтенант Елена Семеновна Лайдикова.

Торжество хилалехьа хьалхагIа паспорташ кийчду, кьоначу советски граждананашкен цар даьшкапоашкен, школай преподавателашкен, комсомольски организацешкен пригласительни билеташ дохьийт, паматкаш кийчъю, художественни самодеятельноста концерташ уттаду.

Торжество хула ди хьетIаьо. Клуба зале духовой оркестра ашараш лекх. Презндиума истола тIа знзаш оттаду. Президиуме багIа общественни организацеи, даьй-ноаной, цIейштен обрадзиттен йолча Совета викалаш.

Фата оаваца зизай кIоаранаш а яхьаш хьачубовл пионераш. Цар лоаца болаххь тахан духхьашха социализма мехка хертера документ марен жIоаа тIалатта. Советски паспорт хьаэзараштa. Еш В. Маяковске Советски паспортах йола стихаш, духовой оркестро лакхача ашарца дIалу шовнца памяткаш а долаш паспорташ.

Паспорташ дIалу горсовета исполкома а КПСС Горкома члено. Цул тIехьагIа паспорташ дIакйцарашта лоцаш доах партийни, комсомольски органи викалашa, хьехархоша, даьша-ноаноша.

Паспорташ дIакйцарий цIерагIа [illegible] а оал Даьхен хьалхашка [illegible] кхоачашдергхьарах а [illegible] ду [illegible].

Художественни самодеятельноста [illegible] оттадеш чакхйоал из мероприяти.

Паспорташ дIадалара, [illegible] вIашгIейьйоахача хьахарь [illegible] КПСС горкома секретаро Д. П. Синьков, А. Х. Х. Баразоев, горисполкома председателя заместителя Н. Ф. Мордвинова, милица начальника Ш. Х. Могушкова, исполкома секретаре Р. А. Черковаe, ВЛКСМ горкома школьни отдела заведующе Л. Шестопаловае, кхычар.

К. ЗЫСКУНОВА,
[illegible]

ЧЕХОСЛОВАКЕ ХЬОАШАЛГIА

Декабрь бетта хьалхарча денажа доаца хьоашал деш тхо тIанийцача Чехе гIоллара гастролей чакх а ынна, Словаке дахар тхо. Эттара тIехьара концерт хилар город Кригерча КПУ лагхерча партийни школе. Цу сарахьа автобусаца тIехьара бийсанарча Праге гIолла чакхдальар тхо. Чехе безаме накъалхачул тIехьагIа тхо тIанийцар Словаки столица — Братислава. Вокзале тхона накъбалххар Советско-чехословацки доттагIала общества, ЧССР социалистически кагирхой Союза, КПЧ горкома викалаш. Тхона зизай букеташ тийлар, оаха сувенираш дIа-юхь елар, хIаьта цул тIехьагIа автобусаца тхоай фусама — «Берате» хаача отеле дIалахар тхо. Саррахьа концерт оттадир оаха тIаьнкI ыхна хьалйиллача зале а цу цхьан хаппа телевидене гIолла а. Чехе санна, Словаке а тхо хилар йоккхийча заводашкен предприятешкен, кагирхой викалашца вIашагIкхийтар. Масала, Пардубице тхо хилар Чехословаке социалистически кагирхой Союзо вIашагIтехача кагирхой бале.

Цхьана оаха цига хьакха да СССР-ен ЧССР-ен кагирхой доттагIалех йоашалеи цIай а хашна дIаэттар. Тха доттагIаша тхьога теттар вай мехкарча кагирхой боламах, дунена маллиошин болча коммунизм хьальеча кьоначар къахьегамя вахаре вай мехка моттаи, яхаш. ГIан а даха жоп телар оаха доттагIаша деча хаттаршта. IалаьматЕ хоза, сакъердаме, зазий чакхъальар бал. Гудбенарашта чIоагIа зоза хийтар, хIалзарча цхьабоча кагирхоша кхуралуш деча лол-далхараш сийна доацаш, тайжна оаха дагда „аллье“ яха халхар.

ЧIоагIа дика хетар дунен шоллагIча тIема шераша Чехословаки мукъайоменхаш фашистех латташ укказа, Моравe лаьтта бийна Россе хьоптаиш мехкарийн Словакe биц ца болийташ дагалоттабеш хилар. ХетаргIахь ЧССР-е лыкхач хавах эттара дезагIа дар тхона Братислава мукъайоакхаш баьча тIем тIа лийгача советски тIемахоашта дегIача памятника — ансамбла юха тхо вIашагIкхетар. Братиславе эттара дозагIа болчу моттиге, хьонача словаки художникийн скульптори группа еттаеча архитектурa хьалсьне комплекс. Памятник хьахийлах 1965 шера, Братислава мукъайоакхаш баьча тIем тIа командовалеш хиначо Советски Союза Маршала Р. Я. Малиновска. Тха делегаце панcионе велокашн тускерчу доалжа знзаши дехкар памятника хьалхашка. Йист ца хулаш цхьа миног дикхарца дагабеха сий дир оаха байнача турпалий. ТIемахой дIабехна боахача кашмашка гIолла хьежаш лелаш чIоагIа бохам баьнна байнар оаха шоай синош Чехословаке халкъа санна, ишта дуннкхача халкъий а ирaз бахьан долаш дIалеинача эрсий кагийча наьха цIераш.

Советско-чехословацки доттагIала моргхеш да Чехословаке. Цу программана кхьe доархIеш да тхо уххаза хьеер а. Чехословаке бIаргадийначо тха догашка дукхадаьа советски халкъашарa, Нохч-ГIалгIайчендара цIейа доттагIал, безам, сий. Тхо дIамел кхаьчача мета эттара безагIеш гаргагIарен яхд санна тIанийбу Советий Мехка викалаш. Вай чехословацки доттагIашта баркал оал оалл безаме, доттагIалла цар тхона тIалацарах, хIаьта вайцига, Кавказе, хьовшанагIа баьлла уж бIаргагор тха догашта делаж а да.

ДИДИГОВ Мухьмад,
Черсий-Балкхарой АССР заслуженный артист.
ЧССР гор. Гигинце.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Изделей керда тайпаш арахьа йоллений «Букурия» яха кишиневски, кондитерски фабрика коллектив, хIаьта цара рецептуреш технологи преднйота кийчъяй. «Минутиеца» («Чудо»), «Вьорике» («Фиалка»), «Фрогуца» («Земляничка»), «Флоаре аней» («Цвет винограда») яхд а кхайбалл а конфеташ ухх гаргарча [illegible] тахана [illegible]. Эттар [illegible] вIашагIъярш керда шу доаллача [illegible] сийна лозача тIормагашкаш баулашкашкен а декха [illegible] соаргIаташ кийчлеш даьз.

СУРТА ТIА: конфеташ яха цхьа [illegible] Т. Видрак фабрика [illegible] продукцина.

Э. МЕЧИНИКА сурт. ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ШЕРА ЕЛКА КИЙЧЪЕЧА ХАНА ЦИ ЯРГЪЙОАЦА ГIУЛАКХ ДЕЛАШ

Пачхахьалкхен пожарни тIехьожаме ишкал хьалххагIа а цIен чета ца хьежача елка оттае а хьакат доацаш хьехла а нуьхьа дац.

Елка оттее мегаргьа шоллагIча этажал лаккехьа доацача цIеношка. Елка оттаеш доле цIа кхь 15—16 сага лаьрхIа 10 кваалратни метрал вIамагIа доацаш а шипахьа гIолла арвала моттиг йолаш а хила деза.

Елка йоккхал цун тхьовренташ цIен пенехк тIоппахи хьекхалургйоашаш кхьаь метрал кIезигагIа йоацаш кхь хилла йолаш хила деза.

Школашка, общественни моттигашка, кIоношка электрически серлал еце дийнахь мере оттае мегаргьац елка. КIорамашца сийрдаешкиа мегаргьац елка.

ЦIен юкъе хIарга хьакхе лаьча дахчан чIоагIачa кIийлен тIа, тIаьда лаьтта е гIуй чуйолча бешка чу буъ а боалш оттае елка.

Елка кийчъеча хана мегадац:

Цельцлоидаи кхьйола атта яла эккхаш йолаш тенехашн, серпантинаши, конфетеши ужка;

цIера яла ца боалийта хий тоханза бола бовийн йолка хана гоацахьа баллен тхьоврентех хьерчабен, на хий тоханза болча бовибех кь бIаргIпхагаш елкех юхе, елка тIа бертолетови туъ хьерча.

Лохе гIолла елкена тоннахьа чIоагIа карт оттае еза елка лохерча тхьоврентента их метта гIьна хургйолаш.

Иллюминаци чIоагIа, тешаме, еррига электротехнически правилаш хоржаш кхочаш а ен вIашагIхотта еза. Масала аьлча, тоха мах лаьгIбен йолча трансформатора чу гIолла проводка. Чах а боахаш йолла еза иллюминаци 12 вольта йола лампанеш а уттаеш. 110—120 вольт напряжени йолча серданош сетаре йоагIача электрически токах (низ лаьгIду трансформатор йоаццаш) пайда эцаш хила, кхьерчов гирляндаш елка еза тIехьагIа 12 вольт напряжени йола лампанаш гаа оажаргIолиш. Цу хана елках яд лампаш детаю электропроводаш «ПР-220» маркал болча проводачул кIезигагIа йоацаш хила деза.

Елка серданошех яхьа бахьаш а шиво йолаш моттиг нийслой (проводаш сов чIоагIа йIоахъалар), лампашка бIа тессар, минаш цу сахьате дIайоае еза, сийташ леддар, хьлдараш), вкломинаци цу сахьате дIайоае еза, хIаьта, боккъонна тоаль яллалца иха хьаллоттае а мегаргьац.

Кердача шера оттаьча елкана юхера сакъердаш дIаболабалале хьалхагIа елка тIара серлал вIашIехьа йий, цIа йоаара эзда хIамаш (огнетушителаш, ведараш, хий) шиге йий хьажа деза.

Елка кхестаю электромотор хьайллача моттигашка (бидан тIа, кладовойшка, кхычахьа) оттабе мегаргбац.

Елка тIа сакъердаш болча дийна чу-ара воле е вьенига моттигаш хьайийлла хила а хIара нIаьрга ха деш даиш бошкхагIчарех цаI латта а веза.

Телефон чуьлаттача цIен аий хьайийлла хила еза. Телефонни аппарата юхье уллаш хила еза эттара гаргагIарча пожарни командa телефона номер.

Елка юл латтача хана мегадац:

цу цIагIа тайп-тайпара фейерверкаш, бенгальски цIераш летае, хлопушкех пайда эца;

бовраммал тIех бераш тудита;

бовибех, вахьтах, марлех, атта яла эккхача кхыча материалех ба костюмаш тIеюхха бераши бошкхагIбараши елка тIа бита;

елка чулаттача цIагIара серлал теттара дIайоае;

гIаьла улаш кIалотергаш ветеш.

Е правилаш йоаа кхочашъеза керда шера елка оттаечар.

Нохч-ГIалгIайн МВД пожарни охрана управлени. Нохч-ГIалгIайн АССР ший мукъагIа йола пожарни общество.

Доазол дехьара

КЪАХЬЕГАМХОЙ ГIУЛАКХАШ БАРТА ХИЛАРА ТIЕХЬА

БЕРЛИН, 14 декабрь. (ТАСС). Дунен халкъашта юкъерча профсоюзи болама хIинзара проблемаш профсоюзий Дерригдунен федераце декхараш дийцар ВФП Генеральни Совета XXI-ча сессе.

10-ча декабре дяша 13-ча декабрага кханядалца хиначa сессе заседанешка дакъалоацаш хилар ВФП председатель Э. Пасторино, ВФП генеральни секретарь П. Жансус, КПСС ЦК Политбюро член, ВЦСПС председатель А. Н. Шелепин, СЕПГ ЦК Политбюро член, ОСНП Центральни правление председатель Г. Варнке, кхыча мехкий профсоюзашкахьалхе долаю дехтелаш.

ВФП Генсовета хьалха яха сесси хиначул тIехьагIара лоархIамеча событеш баьцду юкъара тенденеш прогресса, социализма, болхлой класса [illegible] чIоагIдир хилар, йола сессена юкъе дакъалоацараша тIанийнача резолюце тIа. БIарчча хьайдача социалистически системе чIоагIду цин толамаш, шерью дунен халкъашта юкъера шии парвала. Капиталa дийшта болхлой класс чIоагIга духьал дарро тешал ду, капиталистически мехкашка къахьегамхой советаша профсоюзий дозала визи лаххбара.

Генеральни совето моллу йоахь резолюце тIа Малхбузен Берлина хьахьахара йиъ бахIарахьара соглашени ар, хIаьта иштта ГДР ФРГ-аьен Малхбузен Берлинацеи соглашени ара. Дунен халкъашта юкъара кхоллам дала йоара. Европе вIаша гIулакхаш лелхара кхерамазе хилийтарах хIабадача новкъа бIаьлла дархIаме да ба из. Резолюце тIа бахталлоахе СССР-ан ФРГ-аьен ПНР-а ФРГ-аьен юкъерча договорашта ратификаци яьза эргIоацаш хилар.

ВФП-ас хьалла а санна, белгалдоахе резолюце тIа, хьацет кхерамзен вIаши гIулакхаш лелалдарен денай хьахьоальара Европа юкъара совещани-гулъейца.

Генеральни совето харцахьара лерIа израильски агрессорий политикан США олигархьара царка лей дола новкъостали, шоай кьамашн мукъагIон йоагIа боккъонаш юхаметтаоттаргья тIехьа шийсон кхоесам лоттабеш дола Iарбий халкъаш, царна Палестина халкъ а даза хьаьд а доац.

Резолюце духьал империализма духьал кхоесам лоаттабеча Азески Латински Америка мехкий къахьегамхоша барт-ньоагIо хилар, ВФП Генеральни Совето дахьдале Айдаа КНР боккъонаш ООН-е юхаметтаоттаеш ООН Генеральни Ассамблейе яь решени.

Капиталистически дунен тIа кризис кIоргьлар цIенхашта кхеране да болхлой класса, йоах дIахо раполоне тIа Генеральни Совето тIахьех дунен халкъашта юкъерча профсоюзи болама цхьоагIо хилара, кризисах хьахиннарашца кхоесам лоттабара, болхлой класса гIулакхаш бартагIа делалара.

Генеральни совето дийцар социально-экономически проблемай хьакъехьа европейски профсоюзи конференци ира тIехьа йолаш.

Сессе тIаейцача Индостанскан ах гIаен тIа эттача хьалах йоача заявлене тIа цу районе кхеране дегIаоагIача событеша дувзаденна оарц йоалкхаши йоккхо ши дуне. Дунен общественноста, къахьегамхошен ВФП-е вIашагIкхийттаче цар профсоюзашен гIагIертта хьадил пакистански Iаьдалгара Малхбоален Пакистана патриоташта тIеххуьеш хилар социалеIга. Генеральни совето белгалдолехх цIа Iоухийттара социализ доргловцен хилари Малхбоален Пакистане бахача наьха зIламдIаха йиш йоаца боккъонаш а доархIеш хьен бахьаш Малхбоален Пакистана доши политически кьовстаде лезаш хилари.

Сессена юкъе дагъа лоацаш хиннараша тIакйпцар Индокитай мехкий къахьегамхоацен халкъашен бартцхьоагIо хилара резолюци а. Цар харцахьа лаьрхIар США империализмо деш дола зуламаш, американски агрессена духьал лоаттабеча кьовсаме Вьетнамa, Лаоса, Камбоджа халкъаши дикза хьаллоацаш а дийцар.

Корея къахьегамхошцен халкъашцен барт-цхьагIо хилара заявлене тIа Генеральни совето хьаллоац американски эскар Къулбехьен Кореера аралаккхар цу мехка профсоюзи а демократически а боккъонаш юхаметтаоттаяран тIехьа корейски болхлошен дорргача халкъон лоаттабу кьовсам.

АЭРОДРОМЕ ХИННА ПРОВОКАЦИ

РАВАЛПИНДИ, 13 декабрь. (ТАСС). Селхан советски посольства, торгпредства истийн берашъ, советски специалисташ Исламабадера эвакуацегIа дIаболхаш Исламабадски аэродроме пакистански Iаьдало хьал а лоацаш антисоветски провокаци йир.

«ИЛ-18» яха советски ши самолет Iохайначул тIехьагIа лаьрхIа оттаяьча автобусашша баьккана нах самолеташта духьал баьлар, чIоагIа тобир цар, пассажираш тIабахаран самолеташ хьалгIоаттараш новкъарле а еш. Цхьаболча провокаторашa тIо бийттар эвакуацегIа дIаболхача граждананашта — кхалнаха берашта.

Из акха хилар аэродроме хиначa полице хьалхе лелаеча чиновникашта а гуш. Аэродрома начальникаша самолеташ тIа хьатIавола трапаш дIа а дехийтар.

Цу провокацех лархIа доагIа Пакистана Советски Союзаре гIулакхаш тоалхаде гIертаци ахье къьастта дола гIозараш хилар.

СССР-а Пакистанерча посольстве хьадда протест дIакхайкаьй пакистански Iаьдалга.

И. ГАНДЕ ДАЬ КЪАМАЬЛ

ДЕЛИ, 13 декабрь. (ТАСС). Индена цIенкха а хийттаче Пакистонах е пакистански халкъах ший моастагIа, цхьаболча наха эксплуатаце еш дола пакистански халкъ чIоагIа дукха деза индийцашта, аьлар Инде премьер-министра Индира Гандис селхан индийски столице йоккхача митинге шин къамаьл деш. Инде тIом бу шоаш къьастта йола идеалаш доранна духьа, Бангла Деш яха тоIадаь доалла халкъ кортамукъен шин лоIамен хилийтара тIехьа, аьлар цо, Бангла Деш халкъа тIаттта бала, цу [illegible] бахача наха духьал леладу зоамагIа доала гIулакхаши репрессеш новкъа ца хатаи Iо йини шаар вай, аьлар дIахо премьер-министра.

Индира Ганде хьалла харцахьа лаьрхIар. Бангла Деш халкъа демократически боккъонаш тоIаеш йола Пакистан хьаллоаца США империалистически гIозарий политика. Индийски правительствана керте латтачо дьлар демократеи кийсхое новкъа дIакьалхашка деха. ЧIоагIа чIоагIо эь да Инде халкъ.

ИНДОСТАНА ТIЕРА ТIЕМА АЛА

Беррагача мехка бахача пахда духхагIа болча Малхбоалехьарча Пакистане бахача наха доар кхоачаше а политически гIулакхаш машара ваькъаца кьовстаде а Пакистана кулгалхоша ца тигар бахьан долаш гера юкъе а доаиаш дов эттад Индостански ах гIайрен тIа. 4 декабре Пакистано хьакхайкадаьа шин Индица тIом хилар. «Бангла Дешера тIом тахан Индена духьала беча тIамага баьшнаб», — хьакхайкадаьд премьер-министра Индира Ганде халкъаге ше даьча кхайкарIа тIа.

Хоаш ма дарра, 25 марта Пакистана президента Яхья Хана Даккера Авами лиг лидерацара Муджибур Рахманацара переговораш юкъагIаьхачула Малхбоалехьарча Пакистане бахача наха Малхбузехьарча Пакистана эскара гераза бий гIабахачул тIехьагIа, Советски Союз гувамш уIлаш дагадь йолаш машар латтар дезаш. Пакистана правительстваго кхайкаь Малхбоалехьарча Пакистанера цIий IоухийтагIа социалаш доши машарча политически ваькъаца кьовстадеста кларн тIахьеха. «Тхо дог тийша да», — йоахар ухх шера 2 апреле Яхья Ханага дахьийтача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателе Н. В. Подгорне кхайкарал тIа, — «Из дерригача пакистански халкъа хьаштеша, цу районе машар лоаттабеча гIулакхе ма ахкара хургхиларах».

Эттача хьала ше саготдеш хилар советски правительства цигахь санна дукхахе а дIакьхад Пакистана кулгалхоша репрессей политика дIакхоссара, Муджибур Рахмана хьалецара, Пакистане уллара машар кхоттабара кхоачашбертисаш йола переговораш юха дIайолаяра тIа а яьехаш.

Малхбоалехьарча Пакистане бахача наха духьала дIахо а чIоагIа репрессеш лоаттарах 10 миллиона бентальаш бейда ловххарча Инде дIачубахеб. Байдал бахьна нах кхаба безаш хилар чIоагIа Iаьткъад нуь экономикана. «Индех, — аьнад 5 декабре шe Кхерамзала Совете къамаьл деш СССР викал Я. А. Малика, — ма дарра аьлча пакистански Iаьдалей бахкагIа Малхбоалехьарча Пакистане эттачеп нуъеначен политически кризиса жертва хиннай. «Цхьабакъда Малхбоалехьарча Пакистане эттача хьала хьалхара бекхтохийн Индена дIатIабилла гIойтар Исламабаде. Цо кхы а дукхагIа ходота шин мехка юкъера гIулакхаш.

Советски Союзо Малхбоалехьарча Пакистана проблема демократически ваькъаца кьовстала ява дь доттагIала чIаньехьаьна 1966 шера Ташкентски вIашагIкхетарга кхоачавай йола советски машара политика хадданза лерагIен чакхъхар вай. Цу хана советски инициатива йиш дахийтар Индени Пакистанан юкъерa гIулакхашкара кхоахам кIаьдбе а Индостански субконтиненте машар Iадда лоаттабе а.

Цхьабакьда хIанз Пакистана кулгалхоша ладогIанзар Советски Союза а Къулбехьен Азе гера юкъе а долаш дов ца гIаттаде хинача дукхача кхыча пачхахьалкхенаша а яхачунга. Цул совгIа, Исламабада белгаларча гIозараша Малхбоалехьарча Пакистана халкъа хьаштийн лоIамеи хая ца беш йола шоай политика хьаллоаьвегIйола гIо дийхад, хIаьта цхьацца пачхахьалкхе белгала аьлча, Пекинера шатта ца хоаш а даьд.

Индена духьалара гIулакхаш леладаь Пакистане кIнодаь ПIахьешная дьва «гIозаргт а дийнна тIом баоа» Инде «хIаланяра».

Кхерамзлан Советe а ООН Генеральни Ассамблее а советски делегаци Малхбоалехьарча Пакистанера гIулакхаш политически ваькъаца кьовсталара тIехьа ю. Цхьабакъда, США-ен КНР-еси Индостански ах гIайрен тIарча событешта къьастта шоай цхьан оагIорахьара чиикь аьшаро новкъарле ю шига цIий мехкаделга социалари хьал лертIадаккхаваш новкъестал лоргдолаш йола решени кийчьяра. Ма дарра хьача ухьа баот а бaь дIаэттачa цу пачхахьалкхенай позице теркалаш кьовсе цьара юкххьанцара бахьан — 1970 шера декабре Малхбоалехьарча Пакистане даьча демократически хоржамеч хьахиннараш Исламабадо бахьдаь дIатIаьца ца тигар.

Индостана ах гIайрен тIа эттача хьлашка, Инде халкъий санна, иштта Пакистана халкъий а дег тIара доттагIа йолча Советски Союзо, ше массаза а лелаеш йола машарен халкъашта юкъерча доттагIалех, демократи кьонаи кортамукъалех бахьан долаш цар лоаттабу кхоесам хьаллоцара политика чакх а йоахаш, эттача кризиса бахьаний из дегIаахара маIаний объективна анализ а эь, тIаьхех Iомехкалеш хоаде цIий кху гаьна ца доалийташ социалари Малхбоалехьарча Пакистанера гIулакхаш цун мехка законни боккъонаш хьаштеши лархIара ларда тIа политически ваькъаца кьовстадари.

В. ЯКОВЛЕВ,
АПН комментатор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ДЕКАБРЬ

10.00 — Передачей программа. 10.05 — Керлдадараш. 10.15 — Дешаршота. Муределе цIерагIча музыкальни школера дезде да. 10.45 — «Иванова Клавах» яха телевизионни художественни фильм. 12.05 — Пилилетка бокка гIа. 12.20 — Керлдадараш. 16.20 — Передачей программа. 16.25 — Керлдадараш. 16.45 — Латвийски ССР оперен балетен Пачхьалкхнен Академически театра къонахча солистий концерт. Ригера передача. 17.20 — Телевизионни керладараш (нохчий, эрсий меттала). 17.35 — Киножурнал. 18.05 — Са пятилетка. «Красный молот» заводa товаре Гайрбеков (эрсий меттала). 18.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 18.30 — Миллионий ленински университет. ДегIаеш социалистически обществе йолча хьалашка Iилман — технически прогресс». 19.00 — СССР эттара чIоагIагIа соаловаш фигурни хоалкарой ахь. Трансляци дIахо иччер. 21.35 — Ашхарoш. «Делла тIехье лае» яха телевизионни спектакле премьера. Дильдергла даиза. 7.-гIа дарель. Кхаярое. 23.15 — Керлдадараш. Передачей программа.

18 ДЕКАБРЬ

10.00 — Передачей программа. 10.05 — Керлдадараш. 10.15 — Дешаршота. «Репортеро» яха Харьковера передача. 10.45 — «Варнаца ен йоле темаь» яха фильм. 6 лет. 11.40 — «Самоцвет» яха телевизионни журнал. Свердловскера передача. 13.00 — Керлдадараш. 17.25 — Передачей программа. 17.30 — Хоккеех йола дунен халкъашта юкъера турнир. Ленина цIерагIча Центральни Стадиона спорта Дворецера трансляци. 18.15 — Телевизионни керладараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.35 — Хоамаш, реклама. 18.40 — СССР Лакхехьарча Совета сесси совши кхоачашбергье вай. 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Кагирхошта йола передача. 19.30 — «Ха». Информационни программа. 20.00 — Хоккеех йола дунен халкъашта юкъера турнир. Ленина цIерагIча Центральни Стадиона спорта Дворецера трансляци. 22.15 — СССР эттара чIоагIагIа соаловаш фигурни хоалкаш бергий ахь. МаIа нах. Шей лоIамах йола программа. Ригера передача. 23.30 — Керлдадараш. Передачей программа.

РАДИО

16 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.37 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — КПСС Центральни Комитета Ноябрьски Пленума СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сесси социализм къахьегамхочунна дIакхсайта. КПСС Шалья райкома секретаре Абазла къамаьл (нохчий меттала). 8.40 — Арама Хачатуряна ашараш (эрсий меттала). 9.15 — Сесси совши баьб. СССР Лакхехьарча Совета депутата Рыжикова къамаьл (эрсий меттала). 9.30 — «Шоана хьалхахь» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.12 — «Сесси материалаш хIара сагага дIайоахийта» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.30 — Концерт (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

17 ДЕКАБРЬ

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.38 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Миллионий ленински университет «Халкъий хьал-торо цегIанр парте экономически политика нертера декхар» яха беседа (гIалгIай меттала). 8.40 — Ашараш. 8.45 — «Сага кхоллейтин» яха корреспонденци (нохчий меттала). 9.15 — «Трибуне тIа а цIагIа а» яха Галаевй дувцар (гIалгIай меттала). 16.05 — «Самоlача минутие» яха музыкальни передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Болхлой вахаре яха радиогазета (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллаш Грозне моркаш е йолаш, юкъ-юкъа лоа а делхаш, чьалбеcа — малхбузехьара гIоьлхьача боаране мух а хьечхаш ца хила а фетаре температура республике гIолла 0—5, Грозне 0—2 градус шелал йолаш хила а тарлу. 17 декабрера 21 декабре кхаччалца духаллуш моркаш а йолаш, хьалхарчи ши юкъагIа цхьанцайолча моттигашка лаьгIо лоа делхаш, вокх юкъайоча хана цхьанцайолча моттигашка [от]лелхаш а йолаш, доле а доаллаш, наьда лостам [illegible] гIоьлхьача боаране мух а хьекхаш ца хила а фетара температура бийсашка 4—9 градус шелал йолаш, деношка 1 градус йовхалгара 4 градус шелалга кхойчна хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051. Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора гочь — 3-20-11; отвечающа секретара — 3-34-20; партийни вахаран, культурин, промышленностен отделий — 3-42-20; юрта бахамна отдела — 3-42-20; кехатий отделан бухгалтерин — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательствин типографи. Революцин проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-20-11; ответственного секретаря—3-34-20; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-20; отдела сельского хозяйства—3-42-20; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ052290. Заказ № 10760.